ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон комсомол-ёшлари рўзномаси

1991 йил 17 август Шанба

№ 127 (14.802).

Баҳоси 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! • السلام علیکم، عزیز موشتری !

ҲИНДИСТОНГА МЕҲР БИЛАН

Ўзбекистон ССЖ Президенти И. А. КАРИМОВнинг «Таймс оф Индиа» рўзномаси учун мухбирнинг саволларига жавоблари

— Сиз жумҳуриятдаги сиёсий ва иқтисодий вазиятни қандай тавсифлаган бўлур эдингиз!

— Бугунги сиёсий ва иқтисодий вазиятимиз тўғрисида гапиришдан олдин, афтидан, бугунги кунга қандай келиб қолганимизни, жумҳуриятимиз иқтисодий жиҳатдан нима сабабли жуда оғир аҳволга тушиб қолганини яхшироқ тасаввур этиш учун ўтмишга қисқача назар ташлаш керак. Тўғри, иттифоқимиздаги бошқа жумҳуриятлар ҳам қандайдир иқтисодий ютуқлар билан мақтана олмайдилар. Ўзбекистон эса айниқса оғир аҳволга тушиб қолди. Гап шундаки, Совет ҳокимияти йилларида жумҳуриятимиз иқтисодиёти тўла-тўкис, мукаммал ривожланмади, у мамлакатимизнинг хом ашё етказиб берадиган ўлкаси бўлиб қолди, шу сабабли ҳозирги аҳволимизга жумҳурият иқтисодиётини шакллантиришнинг ана шу стратегияси кўзгусидан қараш керак. Биз пахта, мева-сабзавот етиштиришимиз, қоракўл, ипак беришимиз, хуллас биздан табиий ва хом ашё ресурслари туфайли нисбатан осонроқ етиштириш мумкин бўлган ҳамма нарсаларни беришимиз керак эди, биласизки, жумҳуриятимиз табиий хом ашё ресурсларига жуда бой. Ўзбекистон тайёр маҳсулот олишга ёрдам берадиган дастлабки ишлар билангина шуғулланган, тайёр маҳсулот эса жумҳурият ташқарисида ишлаб чиқарилган. Бизнинг бугунги иқтисодий кўрсаткичларимиз, очиғини айтадиган бўлсак ана шундан келиб чиқади. Аҳоли жон бошига тўғри келадиган миллий даромад Иттифоқимиздаги ўртача даражадан икки ярим баравар камдир. Ижтимоий ёрдамчи тармоқлар етарли даражада ривожланмаганлигининг сабаби ҳам мана шунда — биз соғлиқни сақлаш, маданият, халқ таълими иншоотларини, яъни одамлар кўнгилдагидек яшашлари учун зарур бўлган қўшимча, иншоотларни қуриш учун маблағ топа олмаяпмиз. Жумҳуриятимизнинг нуфус хусусиятларини эътиборга олсак, бизда аҳоли мамлакатимиздаги ўртача даражадан уч ярим баравар тезроқ кўпаймоқда. Ижтимоий, маиший соҳада эришилган даражани сақлаб қолишимиз учун бизга уч ярим баравардан кўпроқ сармоя керак. Бюджетимиз ҳам жуда қарам аҳволда қолди, Даромад қисмининг учдан бири Иттифоқ дотацияси ҳисобидан қопланмоқда.

Қисқасини айтганда, иқтисодиётимизнинг, ишлаб чиқарувчи кучларнинг бир томонлама ривожланиши энг аввало одамлар турмуши билан боғлиқ соҳаларда қолоқликка олиб келди. Инсон эҳтиёжларини қондириш учун зарур бўлган молларнинг ярмидан кўпроғини жумҳурият ташқарисидан ташиб келтираётганимизни ҳисобга олсак, жумҳуриятимиз Иттифоқимизнинг қолган қисми иқтисодиётига қай даражада қарам бўлиб қолганини тасаввур этиш қийин бўлмаса керак, деб ўйлайман. Буларнинг ҳаммаси, назаримда, марказ стратегиясида ва умумиттифоқ меҳнат тақсимотида бизга ажратилган ўринда олдиндан белгилаб қўйилган эди.

Бугунги кунда иқтисодий вазиятни сиёсий вазиятдан ажратиш мумкин эмаслигига, уларнинг диалектик узвий боғлиқлигини эътироф қилмаслик мумкин эмаслигига ҳеч кимда шубҳа туғилмаса керак. Сиёсий тузилмалар, уларнинг обрўси халқ турмуши даражаси билан белгиланади. Агар бутун мамлакатдаги сингари бизда ҳам турмуш даражаси ёмонлашиб бораётганини ҳисобга олсак одамларнинг, айниқса, кундалик эҳтиёж моллари, оилага, ҳар бир кишига зарур бўлган барча нарсаларнинг нархи кўтарилганидан кейинги кайфиятларини билиб олиш мумкин.

Вужудга келган аҳволни ўнглаб олиш учун Ўзбекистоннинг барча хом ашё ресурслари, бойликларини ўзимизда қайта ишлашимиз зарурлиги мутлақо равшандир. Жумҳуриятимизда эса Менделеев жадвалидаги барча бойликлар бор.

Бизда бунинг учун жуда ноёб меҳнат ресурслари бор — жумҳуриятимизда 16 ёшгача бўлганлар аҳолининг 47 фоизини ташкил этади.

Биз жумҳурият иқтисодиётини халқимиз талаблари ва эҳтиёжларига бўйсундиришни ўзимизнинг энг муҳим вазифамиз, деб ҳисоблаймиз, чунки ҳар бир оила, ҳар бир киши тинчлик ва тўкис тугалликда яшасагина, жумҳуриятимиз эркин ва бой бўлишига, гуллаб-яшнашига ишонамиз.

— Ўзбекистоннинг янгиланган Иттифоқда қатнашиш режалари қандай!

— Мамлакатимизда Иттифоқ шартномасини имзолашга узоқ вақтдан бери тайёргарлик кўрилмоқда. Имзолаш учун ҳозирдаёқ тайёр бўлган ҳужжатга, яъни мустақил Совет жумҳуриятлари шартномасига нисбатан бизнинг принципиал йўлимиз бор. Бу йўл жумҳурият мустақиллигини амалда тан олишга асосланган.

Янги шартномада, назаримда оқилона йўл топилган. Жумҳуриятлар Иттифоққа ваколатлар беришлари билан бир қаторда, бизга, аниқ кафолатлар ҳам берилади: жумладан, халқаро бозорга мустақил чиқамиз, рухсатнома бериш масалаларини ва шу каби бошқа масалаларни ҳал этамиз, биз билан ҳамкорлик қилишдан манфаатдор шериклар билан халқаро алоқалар ўрната оламиз. Мазкур шартномани имзолагач, ўзимизнинг мўлжаллаган режаларимизни амалга ошира бориб, аҳоли турмуш даражасини кўтаришимиз мумкин. Ижобий дастур асосида жипслашган ҳолдагина тангликдан чиқишимиз мумкин.

23 июль куни узил-кесил ишлаб чиқилган Иттифоқ шартномасининг сўнгги нусхаси узоқ ва машаққатли меҳнатнинг, айтишим мумкинки, кураш ҳамда Михаил Сергеевич Горбачевнинг қарама-қарши фикрларни яқинлаштириш ва иложсиз ҳолларда ҳам ундан чиқиш йўлларини топа олиш маҳорати туфайли эришилган муросаларимизнинг натижасидир. Марказлаштирилган раҳбарлик тарафдорлари аввалига жумҳуриятларга қандайдир ҳуқуқлар, ваколатлар беришга интилдилар. Шуни айтиш кераккки, юқоридан зўр миннат билан берилган бундай ҳуқуқ ва ваколатларнинг кераги йўқ эди. Бизнинг нуқтаи назаримиз шундан иборат эдики, биз ўз ҳудудимизда барча масалаларни тўла-тўкис ҳал этиш ҳуқуқига эга бўлган мутлақо эркин, мустақил давлатлар-жумҳуриятлар бўлишимиз керак. Биз — иттифоқдош жумҳуриятлар баъзи масалалар биргаликдаги куч-ғайратлар билан ҳал этилишини, уларни якка ҳолда ҳал қилиб бўлмаслигини яхши тушунамиз. Мен жумҳуриятлар Иттифоқ ихтиёрига топширган масалалар ҳақида гапиряпман. Булар — космос, мудофаа, алоқа ва бошқа шу каби айрим жумҳуриятлар доирасида ҳал этиш мумкин бўлмаган масалалардир. Шартномада солиқлар масаласи, Иттифоқ ва жумҳурият бюджетларини шакллантириш билан боғлиқ масалалар ҳали охиригача ҳал қилинмаган, лекин бунинг оқилона асоси бор. 20 август куни Россия, Қозоғистон, Ўзбекистон биринчи бўлиб шартномага имзо чекади. Бу бозор муносабатларига ўтишдаги катта қадам бўлади, шартнома Иттифоқ ва жумҳуриятлар даражасида қабул қилинган «қонунлар урушига» барҳам беради. Иттифоқ шартномаси жуда кўп масалаларни: мулкни чеклаш, хусусийлаштириш, мамлакат ташқи қарзига алоқадор масалаларни ҳал қилади.

— Ўзбекистоннинг ташқи иқтисодий ва ташқи сиёсий алоқаларининг истиқболлари ҳақида нима дея оласиз!

— Биз жуда узоқ вақт мобайнида мафкуравий бидъат, янглишишлар, ақидалар ва ҳаётдан узилиб қолган чақириқлар ҳамда шиорлар, эртанги ёрқин ҳаёт тўғрисидаги фикр-мулоҳазалар остида қолиб кетдик. Иттифоқ шартномасини тайёрлаш чоғида жумҳуриятнинг ташқи бозорга мустақил чиқиш ҳуқуқини олиши биз қўйган шартлардан бири эканлигини таъкидламоқчи эдим. Биз бунингсиз тангликдан чиқиш йўлида режалаштирилган дастурни амалга ошира олмаймиз. Иттифоқ шартномаси имзолангинидан сўнг истиқболларимиз жуда ва жуда жозибали бўлиши кўриниб турибди. Мен Ўзбекистон яқин келажакда биз билан ҳамкорлик қилишга тайёр турган кўпгина мамлакатларда ўз консулхоналарини очишига ишонаман.

Мамлакатимиздаги, шу жумладан жумҳуриятимиздаги ижтимоий-иқтисодий турмуш шу қадар мураккаблигига қарамай, аҳолининг турли табақаларини ижтимоий ҳимоя қилиш тизимини ишлаб чиқдик ва уни аниқ мазмун билан бойитдик. Дарвоқе, бизда саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг аввалги йилларда эришилган даражаси сақлаб қолинди, иқтисодий ва сиёсий ўзгартишлар учун давлат-ҳуқуқ базаси вужудга келтирилди. Жумладан, бизнинг парламент ташқи иқтисодий фаолиятни тартибга келтирадиган ва хорижий сармояларга кафолат берадиган бир қанча муҳим қонунларни қабул қилди. Ҳукумат ишбилармонликнинг иқтисодий эркинлиги, шунингдек, бизда қўшма корхоналар очиш ниятида бўлган ҳамда сармоя солиш ва воситачилик фаолияти билан шуғулланиш ниятида бўлганлар учун кенг имтиёзлар кўзда тутилган бутун бир меъёрий ҳужжатлар мажмуини тасдиқлади. Бизда мулкчиликнинг барча шакллари эътироф қилиниб, ривож топаётганлигини таъкидламоқчиман. Ўзбекистонда хусусий ҳамда акционерлик мулкига нисбатан ҳеч қандай қаршилик йўқ.

— Агар иложи бўлса, Ўзбекистоннинг Ҳиндистон билан муносабатлари тўғрисида икки оғиз гапириб берсангиз.

— Ўзбекистон Ҳиндистон билан анъанавий тарихий алоқалар орқали боғланган. Бугунги кунда мазкур мамлакат билан муносабатларда нимагаки эга бўлсак, у биздаги мавжуд имкониятлар даражасида эмаслигига ишончим комил.

Ўзбекистоннинг Ҳиндистон билан ҳамкорлиги истиқболлари шу қадар зўрки, биз ҳозирча уни тўла-тўкис тасаввур эта олмаймиз. Ўзбекистон делегациясининг Ҳиндистонга қиладиган расмий ташрифи иқтисодий ва сиёсий ҳамкорлигимиз гуркираб ривожланиши учун туртки беришига умид қиламан.

Мен кенг истеъмол моллари ишлаб чиқарадиган кичик, ўртача фирмалар, компаниялар билан ҳам ҳамкорлик қилишга катта умид боғлаяпман. Биз ўзимизда халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарадиган ихчам, йўналишини тез ўзгартира оладиган қўшма корхоналар қурилишини авж олдиришга тайёрмиз. Ҳиндистон билан ҳамкорликни кенг йўлга қўйиш давр тақозосидир.

Ўзбекистон Осиё жумҳурияти эканини ҳисобга олиб, Осиё — Тинч океан минтақасидаги бошқа мамлакатлар билан ҳам савдо ҳамда иқтисодий алоқаларни йўлга қўйишни режалаштиряпмиз. Биз ўзаро манфаатли асосда иқтисодий, сиёсий ва маданий ҳамкорликни йўлга қўйишга тайёрмиз.

Суҳбатимиз охирида ўзбек халқи Ҳиндистон халқларига катта ҳурмат билан қараётганини, бизнинг дўстлигимиз ва ҳамкорлигимиз аниқ-равшан мазмун билан бойиб боришини хоҳлаётганини айтмоқчиман. Ҳиндистон халқи билан раҳбарларига тинчлик ва фаровонлик тилайман.

Суҳбатни ИАН махсус мухбири Валерий НИЕЗМАТОВ тайёрлади.

РАСМИЙ ДЎСТОНА ТАШРИФ

Ўзбекистон ССЖ Президенти И. А. Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон давлат делегацияси Ҳиндистон Жумҳурияти ҳукуматининг таклифига биноан 17 август куни Тошкентдан Деҳлига жўнаб кетди. Делегация таркибида Ўзбекистон ССЖ Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов, Ўзбекистон ССЖ ташқи ишлар вазири С. О. Азимов, Ўзбекистон ССЖ маданият вазири Н. Ё. Ғоипов, Ўзбекистон Давлат банки бошқарувининг раиси Э. Ж. Боқибоев, Ўзбекистон ССЖ Фанлар Академиясининг президенти М. С. Салоҳиддинов, Ўзбекистон ССЖ Олий Кенгаши халқ таълим, фан ва маданият қўмитасининг раиси, Ўзбекистон халқ ёзувчиси П. Қ. Қодиров, Ўзбекистон ССЖ олий ва ўрта махсус таълим вазири Ш. О. Алимов ва бошқа расмий кишилар бор.

Тайёрагоҳда делегацияни Ўзбекистон ССЖ Вице-Президенти Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон ССЖ Олий Кенгашининг Раиси Ш. М. Йўлдошев, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг иккинчи котиби А. С. Ефимов, Ўзбекистон ССЖ Вазирлар Маҳкамаси Раисининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабеков, Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар қўмитасининг биринчи котиби, халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгашининг раиси А. И. Фозилбеков ва бошқа расмий кишилар кузатиб қолдилар. Кузатиб қолувчилар орасида Ҳиндистоннинг Тошкентдаги Бош консули вазифасини бажарувчи Говинд Г. Кулькарни бор эди. (ЎзТАГ).

Биринчи саҳифага мактуб

Алдашгани етмасмиди?

Шукрки, тўрт мучамиз омон бўлмаса-да, она юртимизга тирик қайтдик. Лекин бир кун келиб ўз хатоларимизни қанчалар даҳшатли эканлигини бугунгидек англаб етишимизга ишонмасдик. Қўлимиздан келгани нима бўлди? У ёғини афғонда бўлганлардан сўранг. Айтиш оғир...

Майли, не бўлса ўтди. Илло, у кунлар энди қайтмасин. Бироқ, биз собиқ «афғон»ларни Амударёнинг бу қирғоғида ҳам гоҳо алдашяпти. Нима гап дерсиз? Мамлакат ва жумҳуриятимиз Президентларининг «афғон» жангчилари ҳаётий муаммоларини ҳал этиш юзасидан чиқарган хайрли Фармонлари кўпгина жойларда қониқарсиз бажариляпти. Жонли мисол: ноҳиямизда чиқадиган «Коммунизм байроғи» рўзномасининг ўтган йил 8 декабрь сонида айтилишича, етти нафар собиқ «афғон»ларнинг учтаси (Ёрқулов, Лапасов ва Якунин)га енгил автомашина ажратилган эмиш. Ҳатто ҳали олинмаган машина учун 260 сўм ёқилғи пули ҳам беришибди, шоввозлар. Аслида, агар бу «саҳоват» тўғри бўлганида сираям бугунги шикоятни ёзиб ўтирмасдик. Буни эшитиб, ноҳия социал таъминот бўлими ва ноҳия фирқа қўмитасидагиларга учрашдик. Янглишишгани учун узр сўрашиб, янги йилнинг 1 январида машина беришга ваъда беришди. Мана ҳалиям кутаяпмиз...

Бу ҳам ҳолва. Фармонқул қишлоғилик Фахриддин Бегимов деган дўстимиз хотирасини абадийлаштириш учун жамоа хўжалигимизнинг 31 нафар «афғон»и 3 гектар ерни боғ қилиб, ҳар хил дарахтлар экдик. Шу боғни Фахриддиннинг номига қўйиб, йўл ёқасига каттакон лавҳа ҳам ўрнатдик. Кўп ўтмади. Қувончимиз ҳасратга айланди. Унинг номини олиб ташлашди. Энг даҳшатлиси, ҳалига ёдгорлик лавҳасини изсиз йўқотиб юборишди. Ҳалигача излаяпмиз.

Шу ҳам одамийликми? Ахир бизнинг у ёқда тортган азобларимиз етиб ортмасмиди. Айбимиз не? Одамлар, шафқат қилинг. Ахир биз тириклар-ку майли, шаҳид кетганлар руҳи олдида гуноҳ қилмайлик. Қачонгача алданамиз?

Н. ЛАПАСОВ,
У. ДОЛИЕВ,
собиқ «афғон»чилар.
Самарқанд вилояти, Пойариқ ноҳияси.

КИМГА НАСИБ ЭТАРКИН?

Самарқандда Улуғбек номли маданий марказни барпо этиш юзасидан эълон қилинган энг яхши меъморий ғоялар танловига турли мамлакатлардан етти юздан кўпроқ лойиҳа тақдим этилди.

Танловни Самарқанд шаҳар ижроия қўмитаси таъсис этган, Оғахон номли халқаро маданий марказ, ССЖИ ва Ўзбекистон меъморлар уюшмалари унинг мутасаддиларидир. Ғолиблар учун 150 минг доллар миқдорида соврин жамғармаси белгиланган. Бундан ташқари улар Совет Иттифоқи бўйлаб ўн кунлик сафар қиладилар.

8. ОЛТИН ҲАЛҚА

Қалъаи Шерон дарасининг оғзида жойлашган қадимий Тошқўрғон қишлоғи ҳақида муфассал тўхталишни зарур деб топдик. Экспедициямиз аъзолари Амир Темур гоțридан қайтиб келиб шу қишлоқда бир кун тўхтади. Тошқўрғон жумҳуриятимиздаги бошқа қишлоқлардан жуғрофик ўрни, табиати, тарихи билан ўзига хослик касб этади. У денгиз сатҳидан 3000 метрлар чамаси баландликда жойлашган. Қишлоқ тарихи Амир Темур замонаси билан боғлиқ. Бу ер унинг илк мулки бўлган, десак хато қилмаймиз. Чунки соҳибқирон Шаҳрисабзга юриш қилган вақтда ғордан чиқиб, шу қишлоқ орқали ўтиб кетган. Қишлоқнинг қадимийлигини шу ерда жойлашган 300—400 йиллик тарихга эга бўлган иккита масжид тасдиқлаб турибди.

Асримизнинг 20—30-йилларида бу ерда бир қанча қишлоқлар мавжуд эди. Қизилсув дарёсининг ўнг қирғоғида Тошқўрғондан 4 километр шимоли-шарқда Эски қишлоқ, чап қирғоғида Чорёр, Бўм каби қишлоқлар бўлган. Ерли аҳоли фақат чорвачилик билан шуғулланган. 30—35-йиллардаги колхозлаштириш сиёсати бу чекка қишлоққа ҳам етиб келди. Ва кўпгина қишлоқ аҳолисини ҳозирги Тошқўрғонга мажбур қилиб кўчирди. Фақат Чорёр қишлоғидагина 1947 йилгача аҳоли яшаган. Ҳали кўпгина шаҳарларда қаҳрабо чироқлар бўлмаган пайтда тоғлар орасидаги бу чекка қишлоқда ГЭС ишлаб турган. Лекин кейинчалик уни ҳам бузиб ташлашди. Ҳозир Қизилсув дарёси қирғоғидан ўтиб қолсангиз, собиқ ГЭСнинг ўрнини кўришингиз мумкин. Ўша йилларда Тошқўрғонда 324 хўжалик яшаган ва қишлоқ тўртта: Чақил, Ўртагузар, Поҳолгузар, Новгузар каби гузарларга бўлинган.

1975 йил Ҳисор давлат қўриқхонасининг очилиши баҳонасида Тошқўрғон аҳолиси Қарши чўлларига кўчириб юборилди. Ҳозир қишлоқда 21 та хўжалик истиқомат қилади. Улар ҳам 3-4 тепалик устида сочилиб ётибди. Баъзан қалин ўтлар билан қопланган эгасиз уйларнинг тош деворларига кўзингиз тушади. Уларга боқиб бу ерларда қачонлардир, кимлардир яшаганини, кимларнингдир касофати орқали киндик қони тўкилган ерлардан ҳайдалгани хаёлингдан лип-лип ўтаверади.

Қишлоқни айланиб юриб, дарахтларнинг кўм-кўк япроқлари орасида хил-хил бўлиб ғарқ пишаётган ўрикларни, гилосларни кўриб, кўз қувнайди. Тасаввур қилинг-а, август ойида ўрик пишишини. Бу табиат мўъжизаси — Ўзбекистон мўъжизаси эмасми?

Тошқўрғонни Қизилсув дарёси ёқасидаги дара орқали ўтган сўқмоқ қўшни қишлоқ билан боғлаб туради. Тоғ йўли жуда оғир. Ўйдим-чуқур. Баъзи жойлари шағал, ГАЗ—66, ГАЗ—53 юк ва «Нива» енгил машинасидан ўзга транспорт воситаси киролмайди. Йўл ҳам фақат ёз ойлари очиқ бўларкан, бошқа пайт қалин қор билан қопланади. Ўша вақтлар сўқмоқдан от, эшак ёрдамида ноҳия марказига бориб келишади. Бу ерга четдан кишиларнинг келиши жуда қийин. Қишлоқ халқи неча йиллардан бери дара орқали йўл қилиш ҳақида бош қотириб келади, кўплаб масъул идораларга мурожаат қилишган. Лекин ҳали ҳам йўл очилгани йўқ. Дара йўлининг очилиши кўп қулайликлар туғдирар эди. Биринчидан, айланма тоғ йўли 8-10 километрга қисқарса, иккинчидан хавфсиз, учинчидан йилнинг тўрт фаслида ҳам қатнаш мумкин. Қолаверса, бу йўл қурилса, ўзбек туризмининг янги йўналишини очса бўлади.

Агар қишлоққа йўл келса, сайёҳлар бемалол Амир Темур ғорини бориб кўришлари мумкин. Қишлоқдан ғоргача бўлган масофани тоғ сўқмоқлари орқали босиб ўтилади. Бор-йўғи 7-8 километр. Менимча, бундай сафар ҳар бир ажнабий, қолаверса, ҳар бир сайёҳ учун ҳузур бағишлаши шубҳасиз. Бу эса миллионлаб валюта демакдир. Амир Темур ғори ўзининг салобати, гўзаллиги, кенглиги билан хорижий сайёҳларни бағрига тортиши аниқ. Агар бирор масъул идора Татор қишлоғидан Тошқўрғонгача бўлган дара йўлини қурса, жумҳурият туризмининг яна бир олтин ҳалқаси очилган бўлар эди.

Ўз мухбиримиз
Жуманазар НУРИММАТОВ
сим орқали хабар қилди.
Қамаши.

КПСС МАРКАЗИЙ НАЗОРАТ КОМИССИЯСИДА

ФИРҚАДАН ЎЧИРИЛДИ

Сўнгги вақтда КПСС Марказий Қўмитаси Сиёсий бюросининг собиқ аъзоси, Марказий Қўмита котиби А. Н. Яковлев КПССни парчалаб ташлашга ва уни сиёсий майдондан четлаштиришга қаратилган бир қанча баёнотлар берди. Шу муносабат билан КПСС Марказий Қўмитаси ва Марказий Назорат Комиссиясига коммунистлардан, фирқа ташкилотларидан, назорат идораларидан КПСС аъзоси А. Н. Яковлевнинг ошкора баёнотлари ва ҳаракатларига фирқавий баҳо беришни талаб қилувчи хатлар келмоқда.

КПСС Марказий назорат комиссияси Раёсатининг бюроси бу масалани шу йил 15 август куни кўриб чиқиб қарор қилди: КПСС Уставига зид ҳамда фирқани парчалаб юборишга қаратилган ҳаракатлари учун КПСС аъзоси А. Н. Яковлевнинг бундан буён КПСС сафларида қолиши мумкин эмас, деб ҳисоблансин.

Бу масалага доир таклиф бошланғич фирқа ташкилотига юборилди.

ҲОМИЙЛАР ҲИММАТИ

Гоҳо одамлардан эшитиб қоламиз: «Мақтанганимиз-мақтанган. Ахир Ўзбекистонда шунча маҳсулот ишлаб чиқарилади-ю, яна магазину-пештахталар бўм-бўш. Ҳаммаси ширкатчилар қўлида. Уям фалон пул турса, чўнтак кўтармайди». Рост, ҳақиқатан ҳам бундай ҳақли эътирозларда жон бор. Одамлар бежизга куйинишмайди ҳам. Лекин ҳалол, шу элнинг равнақи йўлида жон куйдириб ишлаётган фидойилар ҳам кўп. Ана шундай ташкилотлардан бири Жиззахдаги трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси аъзолари. Ўтган йили у ерда байрам баҳона бўлганимизда раҳбарлари хавотирланиб «эндиги йил аҳволимиз оғирлашади. Режалар барбод бўлиши ҳам мумкин. Фабрикамизни инқироз кутаяпти» дейишганди.

Мана орадан бир йил ўтди. Бизнинг ҳам кўнглимиз тинчимади. Бугунги аҳвол билан танишиш мақсадида яна фабрикага йўл олдик. Лекин очиғи суюндик. Нега дерсиз? Бирлашма директори Эшмурод Нормаматовнинг таъкидлашича, хайрият, ёмон кунлар ўтиб кетибди. Ишлар энди ўнгланяпти. Ишчиларнинг кайфияти аъло. Муҳими, жамоа аъзоларининг бугунги оғир шароитда олаётган ойлик маошлари ҳам чаккимас. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг сифатиям ёмонмас.

Энг қувонарлиси, трикотажчилар рўзномамиз томонидан «Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб» ўтказилаётган илмий экспедицияга ҳомийлик қилишларини айтганларида бошимиз осмонга етди. Албатта, бозор шароитида ҳар қандай бақувват ташкилот ҳам бундай ҳар хил сарф-харажатли ташвишлардан қочади-да. Лекин улар олис йўлга отланаётган экспедиция аъзоларининг ҳар бирига ёзги кийим тайёрлаб беришни ўз зиммаларига олдилар. Бу майкага мазкур илмий экспедициянинг сафар харитаси туширилди.

Ҳа, «яхши ният, ярим давлат» дейдилар. Ҳали фабрика меҳнатчиларининг халқимиз фаровонлиги йўлида амалга оширолмаган қанча қутлуғ ниятлари бор. Эзгуликнинг кечи бўлмайди. Биз ҳам ўз ҳомийларимизга бу йўлда омадлар ёр бўлсин, деймиз.

СУРАТЛАРДА: Жиззахдаги трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмасининг бир кунлик фаолиятидан жонли лавҳалар.

И. ШЕРБЕК суратлари.

Айни пишиқчилик пайти. Нима бўлсаям қиш ғамини ейиш, «витаминлар»ни ғамлаш керак. Шу боис Янгийўлдаги консерва заводи туну-кун ишламоқда. Бу ерга мева-чевалар тўғри далалардан келтирилмоқда. Йил бошидан бери мўлжалдагидан 600 минг дона банка кўп маҳсулот тайёрланди. Хорижга — Мўғулистон, Венгрия ва Бельгияга ҳам маҳсулотларимиз манзур бўлмоқда.

СУРАТДА: А. Латипова ўзи етиштирган маҳсулотини кўз-кўз қилмоқда.

Суратчи Ф. ҚУРБОНБОЕВ (ЎзТАГ).

ТОШКЕНТ БЎЙЛАБ... ЭЛЕКТРИЧКАДА

Тошкент теварагидаги халқа темир йўлида қатнайдиган электр поездларни қабул қилиб олиш учун бекатларни тайёрлаш ишлари ниҳоясига етказилмоқда. Бир ойдан сўнг бу йўллар чиниқтирила бошлайди, октябрь ойининг охирларида эса электричкаларнинг мунтазам қатнови бошланади. Элекричкалар марказий вокзалдан жўнаб кетади. Шундан кейин бекатлар қуйидаги тартибда жойлашади: Салор, Шумилов, Келес, Сағбон, Назарбек, Далаигузар, Ўртаовул, Собир Раҳимов, Қизил Тўқимачи (Жанубий вокзал) ва яна марказий вокзал. Йўлнинг умумий узунлиги 68 километр.

Ўзбекистон пойтахти теварагида электр поездлар қатновини ташкил этиш масаласи Ўрта Осиё темир йўли бошқармасида пишиб етилди. Ундан кузатилган мақсад Тошкент ва унинг теварагидаги манзилгоҳларда яшаётган аҳолига транспорт хизмати кўрсатишда ёрдам беришдан иборат эди.

— Назаримизда, янги йўл бир неча муаммоларни бир йўла ҳал қилиш имконини беради, — дейди Ўрта Осиё темир йўлининг бошлиғи В. Желтоухов. — Масалан, ўз транспортига эга бўлмаган қишлоқ аҳолиси етиштирилган ҳосилни Тошкент бозорларига олиб келишлари учун яқин орада шундай имкониятга эга бўладилар. Шаҳарга эса, ўз навбатида, қўшимча қишлоқ хўжалик маҳсулотлари келтирила бошлайди. Шунингдек, қишлоқ жойлардаги аҳолининг бир қисмини Тошкентда ишга жойлаштириш муаммоси ҳал қилинади. Бунинг икки муҳим жиҳатини таъкидлаш зарур. Биз шаҳар ижроия қўмитаси билан бекатларга автобуслар қўйилиши тўғрисида келишиб олдик. Бу автобуслар йўловчиларни метрога ёки шаҳар бозорларига элтиб қўяди. Биз Тошкент вилоят ижроия қўмитасига давлат ва жамоат хўжаликлари яқинида қўшимча бекатлар қуриш учун халқа йўл теварагидаги асосий бекатлар ўртасида йўловчилар оқимини ўрганишни таклиф этдик. Хуллас, электричкалар худди метро сингари қатнайдиган бўлади.

Бошқармада электричкалар юрадиган вақт ўрганилмоқда, дастлабки жадвал тузилмоқда. Ҳозирча ССЖИ Темир йўллар вазирлигидан олинган иккита электр поезди 30 дақиқа оралиқда қатнайди. Узил-кесил маълумотлар изчил ишлаб чиқилганидан сўнг рўзномаларда эълон қилинади.

Ўрта Осиё темир йўли халқа йўл бўйлаб электр поездлар қатнови очилишига алоқадор барча сарф-харажатларни ўз зиммасига олди.

(ЎзТАГ мухбири).

СУВСИЗЛИККА ЧИДАМЛИ ШОЛИ

Самарқанд қишлоқ хўжалик илмгоҳи олимларининг фикрига кўра, Орол учун энг қимматбаҳо саналган сувни тежашда бу ерда синаб кўрилган сувсизликка чидамли шолини етиштириш усуллари ёрдам беради. Бу экинзорлар сувга кўмилмасдан етиштириладиган шолидир. Уни парваришлаш усулини доцент Рисолат Худойназарова, профессор Евгений Потапович Горелов раҳбарлигида ишлаб чиқди.

— Минг гектарли майдонда шоли етиштириш учун баъзан 45 миллион кубометргача сув талаб этилади, — дейди Р. Худойназарова. — Сувсизликка чидамли шолига эса 10 баравар кам намлик керак бўлади. Бизнинг вазифамиз Ўзбекистоннинг иқлимий шароитларида шолининг сувсизликка чидамли навларидан фойдаланишдир. Илмгоҳ тажриба далалари ҳамда Жомбой ноҳиясидаги «Коммунизм» жамоа хўжалигида етиштирилган эртаги навларнинг дастлабки ҳосили ҳар гектар ердан камида 50 центнердан шоли олиш мумкинлигини кўрсатди.

...Тажриба даласида бўйи 1 метрга етадиган шолизорлар шамолда тебраниб турибди. Баъзи ерларда улар гулламоқда, эртаги навлар ўтқазилган бошқа майдонларда эса серҳосил бошоқлар пайдо бўлган. Улар экилган ерлар қуруқ, баъзи жойлари ҳатто ёрилиб ҳам кетган. Кетмон билан илдиз тагини кавлаб кўрдик — қуп-қуруқ, ўсимликларга эса бу таъсир ҳам этмаган.

— Сувсизликка чидамли шолизорларни ёз бўйи фақат уч марта суғордик, — дейди Е. П. Горелов. — Энди ўзингиз ҳисоблаб кўринг. Амударё ва Сирдарё соҳилларидаги неча ўн минглаб гектар ерга ана шу навлар экилса, қанча сувни тежаб қолиш мумкин. Менинг ҳисоб-китобларимга қараганда, Ўзбекистонда пахта экадиган ҳар бир жамоа хўжалиги аҳоли сонига қараб ана шу навни экиш учун ўрта ҳисобда 20 гектардан ер ажратса, ўз ҳудудида яшаётган аҳолининг ҳаммасини гуруч билан тўла таъминлаши мумкин.

Л. ТОКАРЕВ. (ЎзТАГ).

ДИҚҚАТ: ИСТЕЪДОДЛАРНИ ИЗЛАЙМИЗ

«ЮНИТЕХ ИНТЕРНЕЙШНЛ» ТАКЛИФ ЭТАДИ

Бир неча ҳафтаки, таҳририятимиз бўлимларидан бирининг иш куни муштарийларнинг сим орқали берадиган қуйидаги мазмундаги саволларига жавоб қайтариш билан бошланади:

— «ЮНИТЕХ ИНТЕРНЕЙШНЛ» фирмаси ҳақида ёзибсизлар. Биз ҳам ўғлимизни шу ерга жойлаштирмоқчи эдик. Маслаҳатингиз керак.

— Академияга кириб ўқиш қоидалари қандай?

— Қаерга ва кимга мурожаат қилиш керак?

— Таниш-билишчилик қилса бўладими?

ЭСЛАТИБ ЎТАМИЗ:

«ЮНИТЕХ ИНТЕРНЕЙШНЛ» фирмаси нафақат жумҳуриятимизда, балки мамлакатимизда биринчи бўлиб ўхшаши йўқ хайрли ишни бошлади. Янги дастурдан асосий мақсад — илгари эслатиб ўтганимиздек, иқтидорли болаларни қидириб топиш ва улар билан кейинчалик одатдагидан бошқачароқ иш олиб боришдан иборат. Одатдагидан бошқачароқ, деганимизнинг маъноси нимада?

БИРИНЧИДАН, фирмага йўлланган аризанинг барчаси ўрганиб чиқилади ва олинган маълумотлар компьютерга солинади.

ИККИНЧИДАН, болалар юз хотирлиқсиз фақат асосий белги — истеъдодига қараб танланади.

УЧИНЧИДАН, қабул қилинган ва гуруҳларга ажратилган болалар «истеъдодлар академияси»да ҳам обдон синовдан ўтказилган иқтидорли ўқитувчилар қўлида сиртдан шуғулланадилар.

ТЎРТИНЧИДАН, сиртқи академия аъзолари ва ўқитувчилари олдида такрорланмас истиқбол очилади. Энг асосийси, улар таълимни хорижлик ҳомийлар томонидан қурилаётган юнитехчасига улкан коллежда ўтказишади. Машғулотлар ажойиб оромгоҳларда ва дам олиш жойларида олиб борилади. Унда 4 та куллиёт бўлади: ХАЛҚ АМАЛИЙ САНЪАТИ, ХАЛҚ ТАБОБАТИ, БИЗНЕС ВА МЕНЕЖМЕНТ, ИНФОРМАТИКА ВА ҲИСОБЛАШ ТЕХНИКАСИ. Ҳар бир куллиётда 15 нафардан ўқувчи ўқийди. Коллеж ўқувчилари турар-жой ва юқори нафақа билан таъминланадилар. Ўқишни тамомлагач, хориж фирмаларида тажриба ўтаб қайтадилар. Булар ҳаммаси бепул.

Агар Сизда қобилият, иқтидор етарли бўлса, ўзингизни ана шундай академияда ўқишга лойиқ деб ҳисобласангиз, қуйида эълон қилинаётган Анкета-аризани тўлғазинг ва ушбу манзилгоҳга юборинг:

700083, ТОШКЕНТ ШАҲРИ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32 УЙ. «ЁШ ЛЕНИНЧИ» ТАҲРИРИЯТИ.

Конвертга «Истеъдодлар академияси»га» белгисини қўйишни унутманг.

Қўшимча маълумот учун телефон: 32-57-93.

ОҚ ЙЎЛ, ҚАЛДИРҒОЧЛАР!

Бугун уларга Ўзбекистон кўз тикмоқда. Нигоҳлар ҳавас-ла, умид-ла боқади...

Ёшларимиз орасидан саралаб олинган ўн нафар йигит Америко Қўшма Штатларига ўқишга кетармиш!

— Танишлари борлар-да!..

Шубҳа туғилди. Лекин болалар билан суҳбатлашиб уларнинг ҳақиқатан ҳам узоқ синовлар, минг бир чиғириқлар, текшир-текширлар билан океан ортида билим олишдек бахтга сазовор бўлганликларига имон келтирамиз. Фикрлари теран, дунёқарашлари шаклланган, дадил. Дарвоқе, ўқиш учун сарфланадиган маблағни Улуғбек номидаги иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлаш Ўзбекистон жумҳурияти жамғармаси ўз зиммасига олган.

Куни кеча Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасида хорижга ўқишга кетаётган йигитларни Марказқўм биринчи котиби, Улуғбек номидаги жамғарма раиси А. Носиров қабул қилди. Қабулда Ўзбекистон жумҳурияти иқтисодиёти олдида турган вазифалар, келажак режалар хусусида батафсил гаплашиб олинди. Жумладан, А. Носиров шундай деди:

— Жумҳуриятимиз бой. Унинг пахтасию-пилласи бор, қазилма бойликлари мўл. Лекин бизнинг яна бир бойлигимиз борки, бу илмга чанқоқ ёшларимиздир. Бугун эса биз шулар орасидан олмосларини топгандекмиз. Ишонч билдириб, хорижий элга ўқишга юборяпмиз.

Бугунги ёшлар — эртанги кун мутахассислари. Лекин уларнинг кўпчилиги аждодларимиздан қолган илмий меросларни яхши билмайдилар, ўрганмайдилар. Алжабрдан хабарлари йўқ, Улуғбек юлдузлари ҳам ярқирамай қўйгандек. Аҳвол шу тариқа давом этаверса, иқтисодий инқироз тугул, маънавий инқирозга юз тутишимиз турган гап. Аммо ҳали бизнинг қонимиз бузилгани йўқ. Мана сизлар хорижда ўқиш истагини билдирган юзлаб ёшлар ичидан саралаб олиндингиз. Буни ёдда тутинг. Юзимизни ерга қаратманглар.

Йигитларнинг аксарияти пойтахт олий ўқув юртларининг учинчи курсини тамомлаган. 20 ёшлилар. Ёш, қизиққон, мустақил. Океан ортида бир йил давомида ўқиб, ўрганадилар. Жумҳуриятимизга маркетинг, менижмент усталари, иқтисодчи, халқаро ҳуқуқшунос ва шифокор бўлиб қайтадилар. Бир йил камлик қилмайдими? Болаларнинг ўзи ҳам шундан хавотирда. «4-курсни у ерда ўқисак, 5-курсни яна Ўзбекистонда давом эттиришга тўғри келади». Сўнг ким уларга АҚШдаги сингари сабоқ бера олади? Бизнинг ҳали етти ухлаб тушимизга кирмаган илмлардан мутахассисни қайдан топамиз?

Неча-неча ўн йиллар давомида иқтисодиётни сиёсийлаштирдик. Бизлар учун кимлардир ўйлашига ўрганиб қолди. Хориж билан ҳамкорлик қилишга чўчидик... «чириб бораётган капитализм» дедик. Гирдоб гирдоб-да! Қаърига тортмай қўймайди. Ундан қутилиб чиқиш нақадар қийин. Бугун илк қадам қўйилди.

Фақат бир тилак бор: Ғарбнинг сирли оҳанграбоси, истаганинг муҳайё ҳаёти, неон чироқлари порлаган кўчаларию — тўлиб тошган дўконлари эсанкиратиб қўймасин сизни, йигитлар!

Яшнар КАРИМОВА, «Ёш ленинчи» мухбири.

Суратлар муаллифи Л. ПОНКРАТОВА.

АНКЕТА—АРИЗА

ФАРЗАНДИНГИЗГА АНКЕТАНИ ТЎЛҒАЗИШГА КЎМАКЛАШИНГ ЁКИ ЎЗИНГИЗ ЁЗИНГ. БОЛАЛАРИНГИЗНИНГ КЕЛАЖАКДАГИ ТАҚДИРИНИ БАЛКИ ШУ ҲАЛ ҚИЛАР.

Мен, ўғлим, қизим (керагининг остига чизинг).

____

Исми-шарифи

____________ шаҳри, ____________ ноҳиясидаги

____________ мактабнинг ____________ синфида ўқийман (ўқийди).

Турар-жойи ____________________

телефон ____________________

ўз қобилиятимни ____________________

____________ бўйича оширишга муваффақ бўлдим.

Иқтидоримни ____________________

____________ да, ____________ ёрдамида

ўстириш устида изланяпман.

Мақсадим ____________________

Ишни давом эттиришга халақит бераётган нарсалар: ____________________

____

Яна қуйидагиларни қўшимча қилмоқчиман ____________________

Қадрли ота-оналар!

Биламиз, ҳеч бирингиз фарзандингиз тақдирига, уларнинг келажагига бефарқ эмассиз. Шу маънода «ЮНИТЕХ ИНТЕРНЕЙШНЛ» фирмасининг «Истеъдодлар академияси»га юқоридаги Анкета-аризани йўллай туриб, унга бериладиган жавобни ҳам интизорлик билан кутасиз. Бунинг учун Сизга сабр-тоқат тилаймиз. Омадингизни синаб кўриш учун берилаётган имкониятдан бебаҳра қолмассиз, деган ниятдамиз.

Ўз навбатида «Ёш ленинчи» таҳририяти Сиз юборган ҳар бир мактубни «ЮНИТЕХ ИНТЕРНЕЙШНЛ» Шўро-Ҳиндистон қўшма корхонаси мутасаддиларига ўз вақтида етказишга кафолат беради.

ДАРВОҚЕ: «Истеъдодлар академияси»ни ташкил этишда фирмага «Ёш ленинчи» таҳририяти билан бирга жумҳурият кашшофларининг «Пионер Востока» рўзномаси қатнашаётир.

Хатларингизни кутамиз!

«ЮНИТЕХ ИНТЕРНЕЙШНЛ» фирмаси билан алоқани Сувонқул РУСТАМ олиб бормоқда.

Дарвоқе, «Ёш ленинчи»га обуна бўлишни унутманг. Академия билан ҳамкорлигимиз Янги йилда янада кучаяди...

XX АСР КУНДАЛИГИ

МУХОЛИФЛАРГА ҚАРШИ КУРАШ

ҚОБУЛ. (ТАСС мухбири Игорь Шишков). Кейинги уч кун ичида Афғонистон Қуролли Кучлари бир қанча жанговар операцияларни муваффақиятли ўтказди. Чунончи, Қобул вилоятининг Пағмон уездидаги жойларни тинтиш чоғида, деб хабар қилди Бахтар агентлиги, мунтазам қисмлар шаҳарга отиш учун тайёрлаб қўйилган «Ер-ер» ракеталаридан 90 га яқинини, деярли 80 та тўп снарядини ва гранатомётларнинг 70 тадан кўпроқ ўқини қўлга туширдилар.

Ҳукумат қўшинлари Гор, Ҳирот ва Қандаҳор вилоятларида душманга сезиларли зарба бердилар, у ўз аскарларининг кўпчилигидан маҳрум бўлди. Армия, шунингдек 200 та реактив снаряд, гранатомётларнинг 110 та ўқи ва отиш қуролларининг ўқ-дориларини қўлга туширди, ҳукуматга қарши бўлинмалардаги экстремистларга тегишли бешта қурол-аслаҳа омборини йўқ қилди.

Бағлон вилоятида Ҳикматёрнинг «Афғонистон ислом фирқаси» билан Раббонийнинг «Афғонистон ислом жамияти» ортядларининг ўзаро тўқнашуви натижасида 8 жангари ўлди ва неча ўнлаб жангари жароҳатланди.

Кейинги кунларда умумий сони 760 кишидан иборат афғон қочоқларининг қарийб 150 оиласи Покистондан Ҳирот ва Лоҳар вилоятларига қайтиб келди, деб хабар қилди Бахтар агентлиги.

ССЖИНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШМОҚДА

БОНН. (ТАСС мухбири Лев Волнухин). Олмония Федератив Жумҳурияти савдо-саноат доиралари вакилларининг аксар кўпчилиги ўтиш давридаги қийинчиликларни бартараф этишда Совет Иттифоқига ёрдам бериш кераклигини айтишмоқда. Мюнхен иқтисодий тадқиқотлар илмгоҳи «Виртшафтсвохе» ойномаси буюртмасига кўра ўтказган жамоатчилик фикрини сўраб билиш тадбир натижалари шундай бўлди. Унда Олмониянинг етакчи концернларидан 500 га яқин ишбилармон ва менежер қатнашди.

Айни вақтда, савол-жавоб якунларидан маълум бўлишича, Олмония ишбилармонларининг кўпчилиги иқтисодий ёрдам кўрсатиш учун «ССЖИ бозор иқтисодиёти йўналишида янада қатъий қадам қўйиши керак» деб ҳисобламоқда. Савол-жавобда қатнашганларнинг 69 фоизи шундай фикр билдирди. Тадқиқот қатнашчиларининг атиги 29 фоизи «ҳар қандай ҳолатда» иқтисодий ёрдам кўрсатилиши керак, деб ҳисоблайди.

ҲИНДИСТОН ЎЗБЕКИСТОНЛИК МЕҲМОНЛАРНИ КУТМОҚДА

ДЕҲЛИ. Ҳиндистон савдо-саноат доираларининг намоёндалари Ўзбекистон ССЖ Президенти Ислом Каримовнинг жумҳуриятга бўлажак ташрифини қизғин табрикламоқдалар, деди ТАСС мухбири билан суҳбатда Ҳиндистон—Совет Савдо-саноат палатасининг раиси Манубхай Шоҳ. Бу ташриф Совет—Ҳиндистон кўп қиррали муносабатларини, дўстлик ва ҳамкорликни ривожлантиришда янги босқич очади, қадимий тарихий анъаналарга эга бўлган Ҳиндистон ва Ўзбекистон ўртасидаги бевосита алоқаларни янада юқорироқ поғонага кўтаради.

Ўзбекистон Президентининг Ҳиндистонга ташрифи ҳинд ва ўзбек халқлари турли соҳаларда дўстлик ва ҳамкорликни мустаҳкамлашга интилаётганидан далолат беради, деб таъкидлади М. Шоҳ. Ислом Каримовнинг Ҳиндистон сиёсат раҳбарлари, бизнес ва саноат намоядалари билан бўлажак учрашувлари ва музокаралари Ҳиндистон — Ўзбекистон ўртасидаги ҳамкорликка янги омил бағишлаши керак.

— Ҳиндистон—Совет Савдо-саноат палатаси Ўзбекистонга компьютерлар, чарм буюмлар ишлаб чиқарадиган қўшма корхоналар ташкил этишнинг, цемент заводи, тўқимачилик фабрикалари, қандолат маҳсулотлари ва музқаймоқ, линолеум ва сопол кошинлар, дори-дармонлар ва пардоз-андоз буюмлари, шунингдек яна бир қанча молларни ишлаб чиқарадиган корхоналарнинг 18 та тайёр лойиҳасини тақдим этмоқда, —деди М. Шоҳ.—Биз яқинда Ўзбекистон Бош вазирининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов бошчилигидаги делегация билан самарали музокаралар олиб бордик, кўчма корхоналарнинг тайёрланган барча лойиҳалари амалга ошишига умид қиламиз.

Ҳиндистон—Совет Савдо-саноат палатаси Ўзбекистонга амалда ҳар қандай технологияни, шунингдек у манфаатдор бўлган ресурсларни таклиф этиши мумкин, — деб таъкидлади М. Шоҳ. У сўзининг охирида умуман дўстлик ва ҳамкорлик борасидаги Ҳиндистон—Совет муносабатлари ҳам, шунингдек Ҳиндистон билан Ўзбекистон ўртасидаги бевосита алоқалар ҳам икки мамлакат халқлари, Осиёда ва бутун сайёрамизда тинчлик ва хавфсизлик манфаатлари йўлида мустаҳкамланиши ва ривожланишига қаттиқ ишонч билдирди.

КЕЙСАН ФОМВИХАН — ЛАОС ПРЕЗИДЕНТИ

ВЬЕНТЬЯН. (ТАСС). Лаос халқ инқилобий фирқасининг (ЛХИП) раиси Кейсон Фомвихан Лаос Халқ Демократик Жумҳурияти Олий халқ мажлиси (ОХМ)-нинг бу ерда ўтаётган сессиясида мамлакат президенти этиб сайланди. Президент 71 ёшда. У кейинги 16 йил ичида мамлакатда ҳукмрон бўлган Лаос халқ инқилобий фирқасини 36 йил мобайнида бошқарган эди.

Кейсон Фомвихан 1975 йилдан давлат бошлиғи бўлган президент — 82 ёшли Валиаҳд Фуфанувонгнинг лавозимини эгаллади. Кейинги йиллар мобайнида шаҳзоданинг соғлиғи ёмонлашганлиги натижасида унинг вазифасини 82 ёшли Фуми Вонгвичит бажариб келаётган эди. Мамлакатнинг ана шу икки энг кекса сиёсий арбоби бугун истеъфога чиқди.

БРИТАНИЯ ҲУКУМАТИНИНГ НИЯТИ

ЛОНДОН. (ТАСС). Британия ҳукумати хорижий сармояларни жалб этиш билан шуғулланадиган банкни ташкил этишда Совет Иттифоқига ёрдам бериш учун дарҳол 450 минг фунт стерлинг ажратишини маълум қилди.

Ташқи ишлар вазирлиги расмий вакилининг сўзларига қараганда, бўлажак совет банкининг аниқ имкониятларини белгилашга ёрдам берадиган тадқиқотлар жамғарма маблағлари ҳисобидан пул билан таъминланади.

«Файнэншл таймс» рўзномаси молия вазири Норман Лэмонт Совет Иттифоқига ташриф буюрганидан сўнг Британия ҳукумати тез орада шуни маълум қилганини таъкидлайди

«ОҚ ҚИТЪА»НИНГ ХАЛҚАРО МАРКАЗИ

Жанубий Африка Жумҳуриятининг энг катта портларидан бири — Кейптаун яқин келажакда Антарктикани тадқиқ этиш халқаро марказига айланиши мумкин. У Антарктикага энг яқин жуғрофий нуқта бўлиб илмий ишлар учун зарур шарт-шароитларга эгадир.

ЖАЖ атроф-муҳит бошқармасининг баёнотида таъкидланишича, ҳозир Буюк Британия, ССЖИ ва Жанубий Африканинг манфаатдор ташкилотлари ўртасида ушбу масала юзасидан музокаралар олиб борилмоқда. Кейптаундан дастлабки вақтларда тайёралар ва кемалар тўхтаб ўтадиган база сифатида фойдаланиш мўлжалланмоқда. Шу ҳафтада Москвадан «ИЛ—16» тайёраси махсус учиб келиши кутилмоқда, тайёра муз асирлигида қолган шўро қутбчиларини кўчириш учун бу ердан Антарктикага учиб кетади.

Ҳужжатда бундай алоқалар ЖАЖда рўй бераётган сиёсий ўзгаришлар ҳамда унинг халқаро миқёсда яккаланиб қолганлиги анча сусайиши сабабли мумкин бўлгани таъкидланади. Ушбу жараён давом этиши билан Кейптауннинг турли мамлакатлар олимларининг «Оқ қитъа»ни тадқиқ этиш борасидаги ишларини мувофиқлаштиришнинг замонавий базасига айланиши учун барча имкониятлар бор.

Юрий ПИЧУГИН. ТАСС мухбири.

ҲИБСДАГИЛАР ИРҚИЙ КАМСИТИШГА ҚАРШИ

Жанубий Африка Жумҳурияти Кейптаун шаҳри яқинида жойлашган Полсмоор қамоқхонасида ётган 450 нафар қоратанли ирқий камситишга қарши иш ташладилар. Улар камералардан чиқиб, ишга боришдан бош тортдилар.

Бандиларнинг норозилигига ҳукм қилинган «оқ танлилар билан қора танлилар»-га нисбатан муносабатдаги кишининг ғазабини келтирадиган тафовут сабаб бўлди, дейилади полиция ва ҳибсда ётганларнинг фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш уюшмасининг сешанба куни эълон қилган баёнотида. Улар, шунингдек, ҳибсдагилардан бирининг ўлими сабабларини текширишнинг расмий натижалари халққа маълум этилишини ҳам талаб қилмоқдалар. Бу воқеа бир йил олдин рўй берган эди.

Полиция ва ҳибсда ётган кишилар фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш уюшмасининг баёнотида таъкидланишича, ЖАЖда бундан бир ой илгари эълон қилинган умумий авф натижаларидан панжара ортидаги бандиларнинг норозилиги қамоқхонада ғалаён кўтарилишининг сабабларидан бири бўлган. Ялпи авф чоғида оғир жиноятлар содир этмаган ёки биринчи марта судланган 57 минг киши озодликка чиққан эди.

Сабуктагин (ҳиндлар билан) урушишни ихтиёрий қилди; Носируддин, яъни динни ҳимоя қилувчи лақабини у шундан олди ва ҳинд томондагиларнинг кучини синдириб туриш ниятида ўзидан кейингилар учун шундай йўл очиб берди. Ямин ад Давла Маҳмуд[16] (худо уларнинг икковини ҳам раҳмат қилсин) ўттиз неччи йил ўша йўллардан Ҳиндистонга юриш қилиб, кўпгина кишиларни ҳалок қилган. Ҳинд мамлакатларида қирғинлар қилиб, машҳур афсоналардаги сингари уларнинг кулларини кўкка совурди; ниҳоят улар ҳамма ёққа сочилиб кетиб, қолганлари эса жуда ҳам нафратланиб, мусулмонлардан узоқлашишга тушдилар.

Балки шу ҳодисалар босиб олинган мамлакатлардан улардаги илмларнинг йўқолишига, Кашмир, Банорас ва буларга ўхшаш ҳалигача қўлимиз етмайдиган жойларга қочиб кетишларига сабаб бўлгандир. Шу билан бирга у томонларда сиёсат ва диёнат сабабли чет кишиларнинг барчаси билан алоқа жуда ҳам узилган.

Ундан кейин, айтиб ўтилган сабаблардан бошқа яна бир қанча сабаблар бор, уларни эслаш ҳиндларга таъна қилгандек бўлади; лекин уларнинг ҳиндлар ахлоқига сингиб кетганлиги кўриниб турибди.

Билимсизлик, давоси йўқ бир касалликдир; шундайки, уларнинг эътиқодича, дунёда ўз ерларидан бошқа ер йўқ, ўз жинсларидан бошқа халқ йўқ, ўз бошлиқларидан бошқа подшоҳлар йўқ, ўзларидагидан бошқа илм йўқ ва динларидан бошқа дин йўқдир. Ўзларини юқори тутиб, бемаъни ҳаракат қиладилар ва кибрланиб билимсиз қоладилар. Ўрганган нарсаларига баҳиллик қилиб, ўз жинсларидан бўлса ҳам, ноаҳл кишига ўргатмайдилар. Шундай бўлгандан кейин бошқаларга қандай ўргатсинлар!

Чунки улар мамлакатларидан бошқа мамлакат борлигига, у мамлакатларда ҳам халқнинг яшашлигига ва ўзларидан бошқа халқларда ҳам илм борлигига ишонмайдилар. Ҳатто, уларга Хуросон ва Форсдаги бирон илм ёки олим ҳақида сўзланса, сўзловчини жоҳилга чиқариб, аҳмоқлик касаллиги сабабли унга ҳам ишонмайдилар. Агар улар сафарга чиқиб, бошқаларга аралашсалар, ўз фикрларидан қайтар эдилар. Ҳолбуки, бурунги ҳиндлар бу даражада хабарсиз эмас эдилар. Уларнинг фозилларидан бўлган (яқин вақтдаги) Бароҳамиҳира[17] браҳманларни улуғлашга қаратилган даъватида шундай деган: «Юнонлар булғонч бўлсалар ҳам, илмни юзага чиқариб, бошқалардан юқори кўтарила олганликлари учун уларни улуғлаш лозим. Браҳманни илм шарафи покласа, унинг ҳақида биз ҳам шундай дея оламиз». Ҳиндлар юнонларнинг илмдан насибалари бизникидан кўпроқ, деб уларга қойил бўлар эдилар. Сенга раҳмат, деб туриб, ўзини мақтайдиган киши бунга етарли далил бўлади.

Мен ҳиндларнинг астрономлари қошида, устози олдида турган шогирддек эдим, чунки улардаги нарсаларга ошно эмас эдим ва вазият аҳволларини билмас эдим. Улар билан танишишга бироз йўл топилгач, улар фанидаги қолоқликни ва бунинг учун браҳманларникидан баъзи далилларни келтирадиган ва ҳисоблардаги тўғри усулларни кўрсатадиган бўлдим. Шунда, улар менга ҳайрон қолиб ажабланар ва мендан фойдаланишга интилар эдилар, улар қайси ҳинд олимлари билан учрашганимни, ҳатто (бу илмларимни) уларнинг қайси бирисидан ўрганганимни сўрар эдилар. Мен эса уларга ўз даражаларимни кўрсатар ва улардан жуда устун келар эдим. Ҳатто, мени сеҳргар деб ва улуғ кишилари олдида эса (илм) денгизи ё сув деб мақтар эдилар. Бу ҳол эса «сув ачиб (бузилса, уни тузатиш учун) сирка зарур ва азиз бўлади»[18] (дейилган мақолни эсга келтиради). (Ҳиндистонда) аҳволим мана шундай эди. Бу соҳага киравериш мени чарчатди. Шу билан бирга ўша кунларда уларнинг китобларини бор деб гумон қилинган жойлардан тўплашга, ҳеч ким тенглашолмайдиган даражада қизиқардим, китобларни бекитиб қўйилган жойлардан топиб олишга йўл кўрсатувчи кишини олдимга чақириб, баҳиллик қилмасдан, мумкин бўлганича, унга эҳсон қилар эдим. Шундай китоб вужудга келтириш иши мендан бошқа кимга муяссар бўлди? Лекин тангри муваффақият бериб, мени маҳрум бўлган ҳаракатларга қодир бўлган кишигагина муяссар бўлиши мумкин. Мен у ҳаракатлар — буюриш ва қайтариш ишларида «тут-қўй» деб ҳукмронлик қилишдан ожизлик қилардим. Аммо кифоя қиларли миқдордаги ҳаракатга муваффақ бўлдим; бунинг учун тангрига шукрлар бўлсин.

Шуни айтишим керакки, насроний дини юзага чиқишидан олдин нодонлик даврида юнонийлар эътиқоди ҳиндларникидек бўлган; яъни юқори табақаларнинг назарий ва илмий нарсалардаги эътиқодлари ҳиндларнинг юқори табақалари сингари ва авом халқнинг санамларга чўқиниши эса ҳиндларнинг авом халқи сингари эди. Шунинг учун шу икки хил эътиқоднинг иттифоқо бир-бирига яқинлиги сабабли бирларининг сўзини бошқа бирлари билан солиштираман. Мен хатони тузатмоқчи эмасман. Чунки ҳақ ва тўғри тушунчадан бошқа эътиқодлар ҳақиқатдан четдадир. Ҳақиқатдан четга чиққани сабабли кофирлик ҳам бир дин ҳисобланади. Лекин юнонлар, ўз томонларидаги файласуфлари сабабли ҳиндлардан устунлик қиладилар. Ҳатто, уларнинг файласуфлари авом халқи учун эмас, балки юқори табақалари учун усул ва қоидалар ишлаб чиққанлар. Чунки юқори табақалар хавф-хатардан тинчиса, текшириш ва фикр юритиш (иши) билан, авом халқи эса беандишалик ва ўжарлик билан машғул бўлар эдилар. Ўшандай файласуфларнинг бири Суқрот[19] эди. Суқрот ўз халқи оммасининг санамларга ибодат қилишига қаршилик кўрсатиб, тилда бўлса ҳам, планеталарни худо деб аташдан бош тортди. Шунинг учун Афинанинг ўн иккилик қозисидан ўн биттаси бир овоздан уни ўлдирилишига фатво бердилар. Суқрот эса ҳақ йўлдан қайтмаганича ўлиб кетди.

Ҳиндларнинг илмларини бекорчи нарсалардан тозалайдиган бундай кишилари йўқ ва шу мақсадга дастак бўладиган биронта ҳам махсус сўз тополмайсан: топилганда ҳам у асоссиз, бетартиб, сонларни кўпайтириш, муддатларни узайтиришдан иборат; бировнинг қарши бўлишини аҳли истамайдиган тегсиз эътиқод мавзуларидан иборат бўлган ва авом халқ хурофотлари қўшилган сўзлари топилади. Шунинг учун уларда тақлидчилик кучли ва шу сабабли улар ҳақида мана шуларни айтаман: уларнинг китобларидаги ҳисоб ва турли таълимотларни сополга аралаштирилган садафга ёки тезакка қўшилган дурга ёки майда тошларга қориштирилган биллурга ўхшатаман. Уларнинг олдида иккала жинс баробар; чунки улар юқори даражали далиллар билан асосланмайдилар.

Мен улар томонидан сўзлаганимда кўпроқ ҳикоя тариқасида сўзлайман, уларни танқид қилмайман, лекин очиқ-ойдин зарурат юз берса, танқид қиламан. Тилларидаги исм ва терминларни таърифлаш зарур бўлса, бир мартагина (ҳиндчасини) айтиб ўтаман. Агар исм бирон ўзакдан олинган бўлиб, араб сўзи билан уларнинг маъносини бериш мумкин бўлса, бундан бошқа йўлга юрмайман; лекин ҳиндчасини ишлатиш енгилроқ бўлса, унинг ёзилиш шакли жуда аниқлангандан кейин, ўша ҳиндчани ишлатаман. Ёки сўз четдан кирган бўлиб, ўзи жуда машҳур бўлса, унинг маъносини айтгандан кейин ўзини ишлатаман. Агар у исм — термин ўрнида бизда ҳам машҳур исм бор бўлса, бунда иш осон. Биз мўлжаллаган мақсадда геометрик усулни қўллаб сўзни ўтган бобга ҳавола қилиб тушунтириш қийинроқ (ўша ернинг ўзида), қайтариб баён қилиш қийин эмас. Шунинг учун айрим бобларда баъзи номаълум бир нарса зикр қилинади ва унинг изоҳи эса келгуси бобда келтирилади. Тангри муваффақият берувчидир.

ИККИНЧИ БОБ

ҲИНДЛАРНИНГ ПОК ТАНГРИ ХУСУСИДАГИ ТУШУНЧАЛАРИНИНГ БАЁНИ

Ҳар бир халқдаги юқори табақа билан авом халқнинг эътиқоди бир-биридан бошқачароқ бўлади; чунки юқори табақанинг табиати ақлий нарсалар устида тортишиб, асл ва асосни аниқлашни мўлжаллайди. Авом халқнинг табиати эса сезадиган нарсалари билан чекланиб, аслдан келиб чиққан шохобчаларга қаноат қилади, (асоснинг) текширилишини истамайди. Айниқса, у табақаларнинг фикр ва иродалари турлича бўлиб, бир-бирига мувофиқлашмайдиган нарсалар устида бир-биридан бошқачароқ бўлади.

Ҳиндларнинг пок тангри ҳақида тушунчалари (мана шундай): тангри якка, азалдан бор-борлигининг бошланиши ва охири йўқ, истаганини қилади, қудратли ва ҳукм эгаси, тирик, тиргизувчи, (билиб ишини қилувчи) тадбирли, ишини давом эттирувчи, подшоҳликда ягона, унга зидлашадиган ва тенглашадиган нарса (ва зот) йўқ; у бирон нарсага ўхшамайди, бирор нарса унга ўхшамайди.

Ҳикоямиз фақатгина эшитилган нарсага ўхшаб қолмаслиги учун уларнинг китобларидан бир оз сўз кўчирамиз «Патанжали» китобида сўровчи дейди[1]: «(Бўй эгиб) ибодатига машғул бўлганида муваффақият берувчи тангри ким?» Жавоб берувчи дейди: «У азалдан бор ва ягона бўлиб, унинг ҳеч бир нарсага муҳтожлиги йўқ, қиладиган ишида бирон роҳат билан мукофотланишни орзу ва умид қилмайди ёки бирон қаттиқчиликдан қўрқиб ва эҳтиётлаб турмайди; яратувчи ўзи турли фикрлардан пок, чунки унинг ёмон кўрадиган қаршилари ва яхши кўрадиган тенглари йўқ, зотан, ўз-ўзидан доимо билимдон, шундай экан у, ўрганилган илм, билинмаган нарсаларнигина билдиради; ҳолбуки, у ҳеч бир вақт ёки ҳеч бир ҳолда билимсиз бўлган эмас».

Кейин сўровчи дейди: «Айтиб ўтганларингдан бошқа яна унинг сифатлари борми?»

Жавоб берувчи дейди: «Унинг қадр ва мартабаси жуда баланд, макони йўқ, чунки у, макон тутишдан юқори —маконга эҳтиёж йўқ; у тамомила яхшиликка хос, уни ҳар бир мавжудот нарса орзу қилади; унинг билими янглишиш ва нодонлик киридан покдир».

Сўровчи дейди: «Уни сўзловчи деб тафсифлайсанми ё йўқми?»

Жавоб берувчи дейди: «У олим бўлгани учун, албатта, сўзловчидир».

Сўровчи дейди: «Илми сабабли у сўзловчи бўлса, илмлари сабабли сўзловчи ҳаким олимлар билан унинг ўртасидаги фарқ нима?»

Жавоб берувчи дейди: «Уларнинг ўртасида фарқ вақт жиҳатидандир, чунки у одамлар илмни белгили вақт ичида ўрганганлар; аввалда, олим ва сўзловчи бўлмаганлар; кейин сўзловчи бўлганлар. (Ва шунинг натижасида) илмларини сўз орқали бошқаларга ўргатганлар; демак, уларнинг сўзлари ва илм ўргатишлари (чегараланган) маълум бир вақт ичида бўлган. Тангрига тегишли аҳвол ва сифатларнинг вақтга алоқаси йўқ. Пок тангри азалдан олим ва сўзловчидир. (Тангри) шундай зотки, у аввалгилардан Бароҳимга ва ундан бошқага турли йўллар билан сўзлаган; баъзисига китоб туширган, баъзиларига ўзи билан банда орасидаги воситачиликлар учун эшик очган, баъзиларига ваҳий юборган. Улар фикр юритиб тангрининг берган файзига эришганлар».

Сўровчи дейди: «Бу илм унга қайдан келган?»

Жавоб берувчи дейди: «Азалдан унда олимлик бор. Ҳеч бир вақт билимсиз бўлган эмас. Унинг зоти — олим. У, аввал илмсиз бўлиб, кейин илм ўрганган зот эмас. Масалан; у Бароҳимга туширган «Веда»[2] китобида «Веда» орқали сўзлаган ва «Веда»дан илгари ҳам бор бўлган зотни мақтангиз ва мадҳ қилингиз», деган.

Сўровчи дейди: «Сезги аъзоси билан билиб бўлмайдиган зотга қандай ибодат қиласан?»

Жавоб берувчи дейди: «Уни исм билан аташ борлигини исбот қилади, чунки бор нарсалардангина хабар берилади ва бор зотнигина от билан аталади. У зот борлиги сезгилар билан билинмаса ҳам, (кишининг) нафси уни ақл билан танийди ва сифатларини фикрлаш билан ўрганади. Унга қилинадиган ҳолис ибодат ана шу. Бу ибодат давом эттирилса, бахтга эришилади». Машҳур «Патанжали» китобидаги ёзиғлиқ сўз ва тушунчалари ана шулардан иборат.

«Бҳарата»[3] номли китобнинг бир қисми бўлган «Гита»[4] исмли китобида Васудева[5] билан Аржуна[6] ўртасидаги воқеалар бобида (тангри тилидан) мана шундай сўз бор: «Мен ҳамма нарсаман, мен (бошқалардек) туғилиб, яшаб, кейин ўлувчи эмасман. Ишим учун мукофот олишни мўлжалламайман ҳам. Дўстлик ёки душманлик сабабли бир табақани қўйиб, бошқа табақага тегишли ҳам бўлмайман. Яратганимнинг ҳаммасига қиладиган ишидаги зарур нарсаларни бердим. Мана шу сифатларим билан мени таниган, ўз ишларини бажаришда менга ўхшаб тамадан узоқ турган кишининг бандининг ечилиши, (яъни руҳининг бадан қафасидан) ҳолос топиши ва озод бўлиши осонлашади».

Бу ўхшатиш фалсафа таърифида айтилгандек: «Фалсафа — мумкин бўлганича тангрига эргашиш ва қойил бўлишдан иборат»дир.

Яна шу китобда дейилган: «Муҳтож бўлинган нарсаларга эришиш учун бўладиган тама кўп кишиларни тангрига ёлбортиради. Агар ҳиндларнинг тушунчаларини текширсанг, тангрини танишдан узоқда қолганларини биласан. Чунки тангри ҳар бир киши сезгилар орқали уни топа оладиган даражада зоҳир эмас. Ана шунинг учун улар тангрини таний олмаганлар; баъзилари сезиладиган нарсалардан нарига ўтмайдилар, баъзилари ўтсалар ҳам табиий нарсаларга бориб тўхтаб қоладилар ва у нарсалардан юқори, туғдирмаган ва туғилмаганнинг борлигини, лекин бирорта ҳам кишининг илми унинг айни моҳиятини қамраб ололмаслигини, аммо унинг ўзи барча нарсани атрофлича билувчи эканини билмайдилар».

АБУ РАЙҲОН БЕРУНИЙ

Феъл (иш) масаласида ҳиндларнинг сўзи турлича: баъзилари тангрини энг умумий сабабчи деб феълни унга нисбат бериб шундай дейдилар: «Чунки фоил (ишловчи)ларнинг ишлари тангри туфайли бўлгач, тангри уларнинг ишларига сабабчи бўлади; демак, тангри иши — ҳаракати, улар воситаси билан амалга ошади». Баъзилари фоилнинг ўз феълига энг яқинлиги жиҳатидан феълни тангридан бошқача нисбат беради.

«Санкҳъя» китобида, зоҳид: «Феъл (иш) ва фоил (ишловчи) масаласида ихтилоф бўлганми ё бўлмаганми?» деб сўрайди. Ҳаким мана шундай жавоб беради: «Бир гуруҳ одамлар фикрича: «руҳ ҳаракатсиз бўлади, модда тирик бўлмайди. Ҳеч бир нарсага муҳтожлиги йўқ бўлган тангри руҳ ва моддани бир-бирига қўшади ва ажратади; демак, тангри (барчани ҳаракатга келтирувчи) фоилдир, доимо тирик ва қудратли зот жонсиз ожизга ҳаракат бергани каби, у, руҳ ва моддага ҳаракат бериб, ишни вужудга келтиради».

Бошқа бир гуруҳ фикрича: «руҳ ва модданинг бир-бирига қўшилиши табиий, вужудга келадиган ва йўқ бўладиган ҳар бир нарсада ана шундай қўшилиш давом этиб туради».

Яна бошқа кишиларча: «фоил руҳдир, чунки «Веда»да дейилганига қараганда ҳар бир мавжуд нарса Пуруша[7] туфайли бўлади».

Яна баъзиларининг айтишича: «фоил — бу замондир, чунки олам, қаттиқ арқоннинг тортилиши ва бўшатилишига қараб ҳаракат қиладиган бойлоқ қўй каби, замон билан боғланган».

Яна бир гуруҳнинг дейишича: «феъл олдин қилинган ишга берилган мукофотдан бошқа нарса эмас».

Бу фикрларнинг ҳаммаси тўғриликдан четга чиқиб кетган.

Бундаги ҳақиқат шуки, феъл (ҳаракат) бутунлай моддага тегишли, чунки у, моддани банд қилиб турли шаклга киргизувчи ва шаклдан бўшатувдир. Демак, модда фоил (ишловчи) ва унинг қўл остидаги ҳамма нарсалар феълни камолга етказишда моддага ёрдамчидирлар. Руҳ турли қувватларга эга бўлмаганлигидан ишловчи — фоил эмас.

Олий тангри хусусида ҳиндларнинг юқори табақаларининг сўзи ана шу. Улар тангрини Ишвара[8], яъни ҳеч нарсага эҳтиёжи йўқ деб атайдилар; у шундай сахийки, ато қиладию, ўзи ато олмайди; чунки, уларнинг фикрича, тангрининг яккалиги (кўпчиликка айланмайдиган) холис яккаликдир; (ундан) бошқанинг яккалиги эса бирон йўл билан кўпчиликка айланадигандир. Улар фикрича, «тангрининг борлиги ҳақиқий борликдир; чунки мавжудот у билан барқарор, уни бор деб туриб мавжудотни йўқ деб фикр қилиш мумкин; аммо уни йўқ деб, мавжудотни бор деб фикр қилиш мумкин эмас».

Сўнгра ҳиндларнинг юқори табақаларидан оддий табақаларига ўтсак, уларнинг тангри ҳақидаги тушунчалари хилма-хил; баъзан бемазалашиб кетган; шундай тушунчалар бошқа халқларда, ҳатто, мусулмонларда ҳам бор. Масалан, тангрини бир нарсага ўхшатиш, тангри бандаларни мажбур қилувчи дейиш, тангри ҳақида бирон фикр юритишни ҳаром деб айтиш ва шунга ўхшашлар учрайди,[9] тангрининг бу хил сифатлардан пок бўлиши лозим. Чунончи, ҳиндларнинг юқори табақаларининг баъзилари, олий тангрини жисмлардаги сифатлардан тозалаш учун нуқта деб атаса, авом табақалари буни изоҳламоқчи бўлиб, «тангрининг улуғлиги кичиклик билан» деб гумон қилади ва нуқтанинг ҳақиқатини билишга фаҳми етмайди. Натижада, тангрини бир нарсага ўхшатиб, уни улуғламоқчи бўлиб чегаралаб қўйишдаги беҳудалик «тангрининг узунлиги ўн икки бармоқ, кенглиги ўн бармоқ» дейишгача боради. Тангри чегараланиш ва саналишдан четдадир.

Яна бир мисол. Биз юқорида ҳиндларнинг «тангри ҳамма нарсани атрофлича билади, ҳатто, унга ҳеч бир нарса махфий қолмайди», дейилган тушунчасини ҳикоя қилдик. Ана шуни, уларнинг авом табақалари «ҳамма нарсани атрофлича билиш — кўриш билан, кўриш эса кўз билан бўлади; икки кўзлилик бир кўзлиликдан афзалроқдир», деб гумон қилади ва тангрини комил илм эгаси демоқчи бўлиб, уни минг кўзли деб таасифлайди. Мана шунга ўхшаш ҳаддан ташқари бемаза хурофотлар уларда, айниқса, илм билан алоқалари бўлмаган табақаларида учратилади, у табақалар ҳақида келгусида — ўз бобида баён қилинади.

УЧИНЧИ БОБ

ҲИНДЛАРНИНГ АҚЛИЙ ВА ҲИССИЙ МАВЖУД НАРСАЛАР ҲАҚИДАГИ ТУШУНЧАЛАРИ

(Бу масалада) қадимги юнонлар (фикри), уларда ҳикмат илми ейилишидан ва фалсафа илми тозаланиб тарқалишидан илгари ҳиндлар айтганидек эди. Уларга ҳикмат илмини ҳикмат устунлари деб аталган мана шу етти (олим) ёйган: 1. Солон Афиналик, 2. Биас Приенлик, 3. Периандер Коринфлик, 4. Салис Милетлик, 5. Хилон Лакодемон, 6. Питтакус Лесбос, 7. Клеобулус Линдос[1]. Фалсафани эса, улардан кейин етишган кишилар тозалаб тарқатганлар. Қадимги юнонларда ҳамма нарсалар биргина нарса деб тушунувчилар бор эди. Кейин баъзилари у нарсанинг махфий ва баъзилари эса маълум бир қувват эканини айтдилар. Масалан, инсон мартабада биринчи сабабчига яқинлашмаса, тош ва жонсиз дунёдан ортиқчалиги бўлмай, худди тош сингари бўлиб қолар эдилар.

Баъзилари (нинг фикрича): фақатгина ҳақиқий борлиққина биринчи сабабчидир. Чунки у борлиқнинг ҳеч нарсага зотан эҳтиёжи йўқ; бошқалар биринчи сабабчига муҳтожлар. Вужудда бошқага муҳтож бўладиган нарсанинг вужуди хаёлга ўхшаш бўлиб, ҳақиқий вужуд бўлолмайди; ҳақиқий вужуд фақатгина (ўша) аввалги ягонанинг ўзи дедилар. Сўфиялар[2], яъни ҳакимларнинг тушунчалари ана шундайдир. Чунки (араб ҳарфида «син» билан ёзилган) юнонча суф[3] сўзи бизча ҳикмат демакдир. Шунинг учун файласуфга, пилосупо[4], яъни «ҳикматни суювчи» деб исм берилган.

Мусулмонлардан бир гуруҳи сўфияларнинг ўша тушунчаларига яқин фикрга борганидан улар ҳам сўффия деб аталдилар. Мусулмонларнинг баъзилари сўффия сўзини (арабча «сод» ҳарфи билан) — суффа сўзига нисбат бериб, «сўфияларни пайғамбар — унга тангрининг раҳмат ва саломи бўлсин — давридаги суффа суҳбатдошлари — асҳоби суффадан иборат кишилардир», дедилар[5]. Ундан кейин (бу сўзни) суфаттуюс — така жуни[6] сўзидан қисқартирилган деб тушунишди.

---

16. Ямин ад Давла Маҳмуд (967—1030) Сабуктагиннинг ўғли, тарихий китобларда Маҳмуд Ғазнавий деб машҳур бўлган. Беруний даврида Ҳиндистоннинг бир қисмини босиб олган Ғазна ҳокими.

Маҳмуд халифанинг содиқ амири бўлганидан халифа уни «Ямин ад Давла» («Давлатнинг ўнг қўли») деб атаган. Ғазнавийлар сулоласининг энг гуллаган даври шу Маҳмуднинг ҳукмронлик йиллари эди.

17. Бароҳамиҳира — эрамизнинг олтинчи асрида яшаган йирик ҳинд астрономи.

18. Бу ерда Беруний ҳиндларни сувга, ўзини бузилган сувни нормал ҳолга келтирадиган сиркага ўхшатаяпти.

19. Суқрот — Сократ (эрамиздан олдин 469—399 й.) — қадимги юнон файласуфи.

(Охири. Боши ўтган сонларда).

1. Бунда фикр кўпинча савол-жавоб билан очилади.

2. «Веда» — қадимги ҳинд адабиётининг ёзма обидаси. Бунда энг қадимги ҳиндларнинг урф-одатлари, ижтимоий аҳволи, диний қарашлари акс этган.

«Веда» тўрт қисмга бўлинади: «Ригведа», «Самаведа», «Яжурведа», «Атхарваведа». «Веда» инсониятнинг ҳозир мавжуд ёзма ёдгорликларининг энг қадимгиларидан бири ҳисобланади.

3. «Бҳарата» китоби — Бҳарата — Ҳиндистоннинг қадимги номи. Бу ерда Беруний «Бҳарата авлоди ҳақида улуғ жангнома» — «Маҳабҳарата» асарини назарда тутаётган бўлса керак. Бу асар 18 китобдан иборат.

4. «Гита» китоби — «Бҳарата»нинг бир бўлаги.

5. Васудева — карамли олий тангри, Кришнанинг сифати. Вишнунинг ерда зуҳур этишидир. Беруний бу гапларни «Маҳабҳарата»нинг олтинчи китобида Кришна билан Аржунанинг суҳбати тарзида келтирган. Унда Васудева фақат тангри сифатида эмас, балки буюк эпик қаҳрамон сифатида келади. (Бу ҳақда қаранг: «Маҳабҳарата», 1-китоб, М. -Л., 1950, 22, 257—586-бетлар)

6. Аржума — «Маҳабраҳата»нинг асосий қаҳрамонларидан бири, унда у ўз биродарлари — Бхимасона (Бхима) Некула, Саҳадева билан иштирок этади. Афсоналарда айтилишича, Аржуна Басудеванинг қизи, Кришнанинг синглисини ўғирлаб ўзига хотин қилиб олган.

7. Пуруша — ҳинд тилида руҳ — жон деганидир. Ундан ташқари «одам», «эркак» маъноларида ҳам келади.

8. Ишвара — эгалик қилувчи (илдизи «иш» — эгаллаш), яъни олий зот, тангри.

9. Оригиналда бир неча сўз тушиб қолган.

1. Бу ерда келтирилган етти нафар «Ҳикмат устунлари» қадимги юнон файласуфлари. Булар эрамиздан олдин 620—550 йиллар орасида Юнонистонда яшаган давлат арбоблари, қонуншунослардир.

2. Сўфия — юнонча билимдон, доно демакдир.

3. Суф — юнонча, софос — донолик, ҳикмат деганидир.

4. Пилосупо — юнонча, пило — севиш, супо — ҳикмат, пилосупо ҳозирги талаффузимиздаги философия — доноликни, ҳикматни севиш, деганидир.

5. Асҳоби суффа — булар Муҳаммад даврда Мадина шаҳри кўчаларида қолган кимсасиз, бечора кишилар. Улар «Пайғамбар масжиди» ёнидаги супада ўтириб, келган ҳайри-эҳсон билан кун кўрганлар ва, ҳатто, Муҳаммадга қарши бўлганлар. Шаҳарга бостириб келганларга биринчи бўлиб қарши турадиганлар ҳам ўша «Асҳоби суффа» ёки «Аҳли суффа»лар бўлган.

6. Така жуни — қадимда сўфи-қаландарлар, билимдонлар така жунидан тўқилган чакмонлар кийиб юрганлар, шу сабабдан уларни сўфийлар деб аташ расм бўлган. Берунийнинг нақл қилишича «суфа» сўзи юнонча, холос. Лекин тасаввуф маслаги мутахассислари бу сўз этимологиясини юнонча «суфа» эмас, балки арабча суф-жун сўзидан олинган деб ўйлайдилар. Бу, албатта, аҳли тасаввуфнинг феъли-авторига, мақсад — равишига, мистик райларига мос тушади.

ТАҲРИРИЯТДАН:

Ҳурматли муштарий! Сиз Ўзбекистон ССЖ Фанлар Академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик олийгоҳи томонидан тайёрланган ва Ўзбекистон ССЖ «Фан» нашриёти томонидан 1965 йилда чоп этилган Абу Райҳон Беруний танланган асарлари иккинчи жилдидаги «Ҳиндистон» рисоласидан парчалар билан танишдингиз.

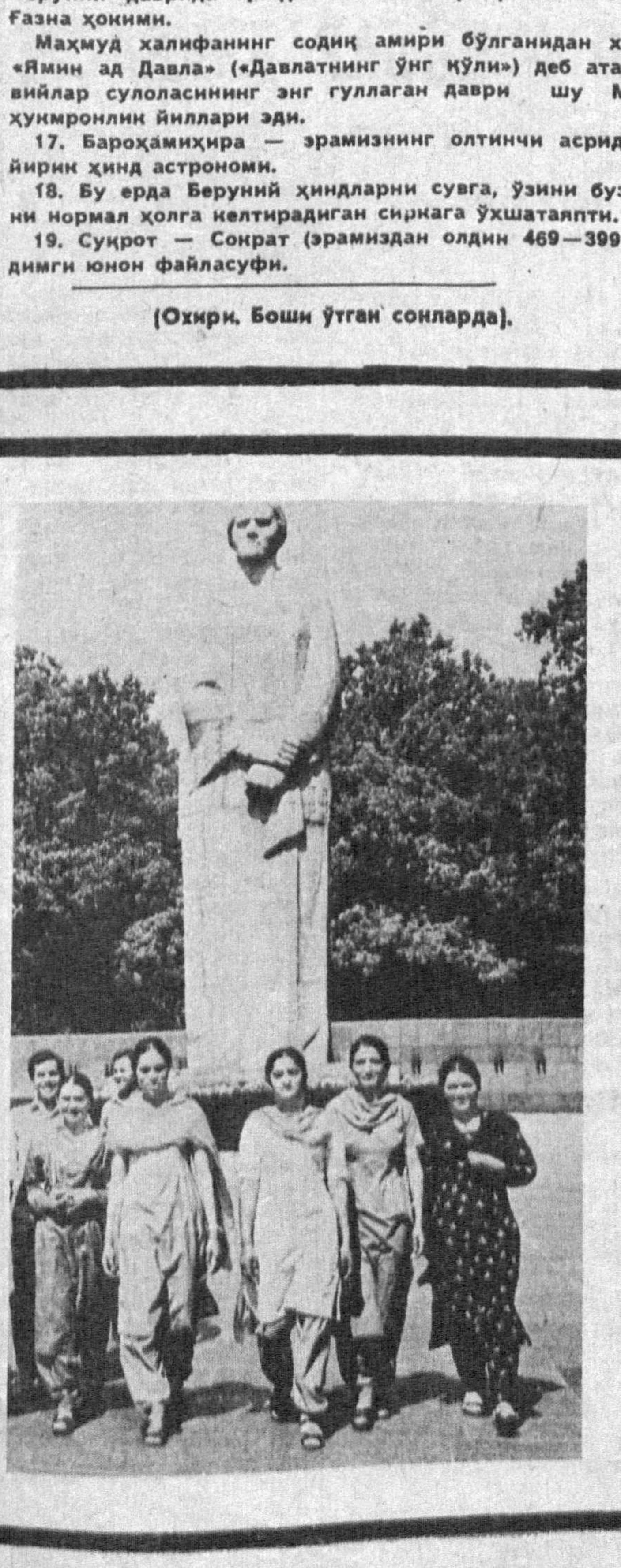

ТАРИХНИ УНУТИБ БЎЛМАЙДИ

ҲИНДИСТОН. Улкан тарих кўмилиб ётган замин. Эҳ-ҳе, асрлар ўтди, йиллар ўтди. Кимки, бу тупроққа қадам ранжида қилган бўлса, бири яхши ният ила, бошқаси ёмон, ёвуз ният ила қадам қўйди. Лекин йиллар шафқатсиз экан. Албатта, ҳинд халқи ҳам кўпам анойи халқлардан эмас. Ўтган тарихда чуқур из қолдирган. Беш-ўнтагина буюк инсонларнигина эътироф этади, холос. Энг қувончлиси, ким бўлишидан қатъи назар, савоб ишга қўл урган бўлса, бошига кўтарадилар. Ёмонликни раво кўрган бўлса, оёғидан... Акбаршоҳ, Жавоҳарлаъл Неру, Тагор, Шастри, Гандилар сулоласи...

Дунёда аҳолиси сони жиҳатидан Ҳиндистон иккинчи ўринда туради. Шунча аҳолини едириш, ичириш, кийинтириш осонмас. Бир ёқда ҳар хил миллий низолар кучайиб бормоқда. Қанча талон-торожлар, босқину-урушларни бошидан кечирган бу халқ барибир ўз заминида сақланаётган қадимий обидаларни кўз қорачўғидек асрайди. Айниқса, ҳалигача бутун жаҳон аҳлини ҳинд санъати ҳайратга солади. Биргина Шўролар мамлакатида йилига юзлаб ҳинд фильмлари намойиш этилиши, фестиваллар ўтказилишини айтсак, бу халққа қанчалик ҳурмат-эҳтиром юксаклигини сезамиз.

СУРАТЛАРДА: Бундан 3 йил бурун юртимизда Ҳиндистон фестивали зўр тантаналар билан ўтганди. Бу сурат ўша дамлардан эсдалик. Ҳинд ёшлари Тошкентнинг диққатга сазовор жойларини томоша қилишди.

* * *

Кришна худосига сиғинувчилар нафақат Ҳиндистонда, балки дунёнинг турли бурчакларида кўплаб топилади. Кейинги пайтларда Кришнага сажда қилувчилар Москвада ҳам пайдо бўлди.

БОЛАЛИК ТАЪТИЛЛАРИ

Кашшофлар ёзи

Ёзнинг сўнгги ойи — сўнгги таътиллар. Болалар яна бир неча кун бўлса ҳам Хумсондек баҳаво ерда дам оладилар. Оромгоҳнинг бир томони — тоғлар, бир томони — шарқираб оққан Угам дарёси. Зоя Космодемьянская номидаги бу сўлим гўша 1971 йил ташкил топган. Унинг ташкилотчиси, раҳбари Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи Шаҳобиддин Баёновдир.

— Лагеримиз, — дейди Ш. Баёнов, — ўзингиз гувоҳсиз, унчалик катта эмас. 5 гектар ерни эгаллаган. Айнан шу манзилда оромгоҳ ташкил қилишимизнинг ҳам боиси бор эди. Чунки бу ерда 5 та булоқ кўз очган.

Ушбу лагерь ҳар йили 500 га яқин ўқувчиларни бағрига олади. Маълумки, нархларнинг қайта кўриб чиқилиши натижасида йўлланмалар ҳам қимматлашди. Бир ойлик йўлланма баҳоси — 187 сўм 18 тийин. Лекин ота-оналар бор-йўғи 16 сўм тўлайдилар. Қолганини касаба ташкилотлари ўз зиммасига олган.

Пойтахтликларга «етишмайдиган» тоза ҳаво макони — Хумсон. Ҳар хил нитратлардан ҳоли бўлган, мева-чеваларнинг кони шу ер. Бир дам бўлса-да яйраб ўйнаган, ҳордиқ чиқарган ўғил-қизлар хурсанд — демак ота-оналар хурсанд.

Яна бир нарсани айтиб ўтиш керак. Лагерь ўз ҳомийларини аҳтармоқда. Асосан таъмирлаш бобида ишлар силжимаяпти. Маблағ йўқ. Болалар яшаётган уйлар кўнгилдагидек эмас. Ўтган йили бир амаллаб 40 минг сўмга таъмирланган эди лагерь. Лекин «Эскини ямагунча эсинг кетади» деган гап бор... Ушбу оромгоҳ ходимлари бақувват корхоналардан, ишлаб чиқариш бригадаларидан бу борада амалий ёрдам кутади.

* * *

СУРАТЛАРДА: Бўстонлиқ ноҳиясидаги З. Космодемьянская номли кашшофлар оромгоҳи ҳаётидан лавҳалар.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ суратлари.

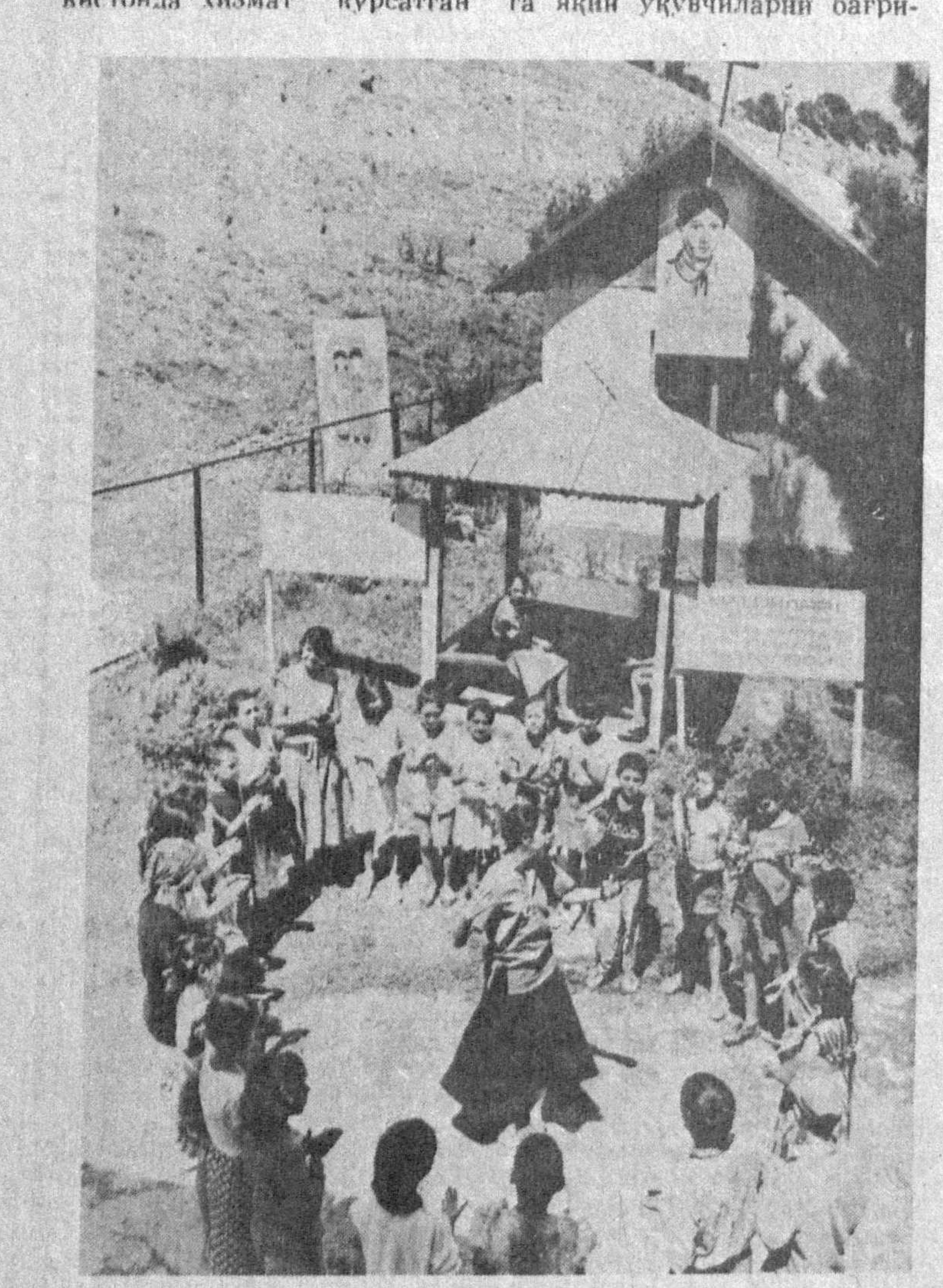

Аҳволинг қалай, «Хўжа Насриддин»?

Бир марта кулган одам икки арава карам-у, 28 та тухум каллориясига эга бўлар экан. Фаранг ёзувчиси Гюго «Бирор марта ҳам кулмаган кунингиз — сиз учун йўқотилган кун» деганида минг карра ҳақ.

Биз тилга олмоқчи бўлган «Хўжа Насриддин» аскиячилар гуруҳи ўзининг ичак узди аскиялари, ранг-баранг, қизиқарли репертуарлари билан қисқа вақт ичида ноҳия, вилоятдагина эмас, жумҳуриятга танилди, эл олқишига сазовор бўлди.

Аскиячилар гуруҳи 1986 йил Пахтаобод ноҳияси пахта тозалаш заводи қошида ташкил этилган. Гуруҳда ўн нафар қувноқ ва зукко йигитлар бўлиб, улар турли касб эгаларидир. Гуруҳни ташкил этиб, оёққа турғазишда Валижон Рўзиматов (режиссёр), Содиқжон Ёқубов (бадиий раҳбар), Ўктамжон Тўхтабоевларнинг хизматлари мақтовга лойиқдир. Яқинда ноҳияда яна бир хушхабар тарқалди: йигитларнинг ҳар бири Бутуниттифоқ халқ ижодиёти фестивали лауреати нишони билан тақдирланди, вилоят Ленин комсомоли мукофотига номзод этилди.

Бир қарашда гуруҳнинг ишлари «беш»га ўхшайди. Аслидачи? Келинг, бу тўғрида гуруҳнинг бадиий раҳбари Содиқжон Ёқубовнинг ўзидан эшита қолайлик.

— Гуруҳимиз ташкил этилган вақтда бизга хайриҳоҳлик билдирувчилар кўп бўлди. Чунки халқимизда борган сари йўқ бўлиб бораётган халқ аския пайровини сақлаб қолишга, янада оммалаштиришга, уста аския-пайровчилар ҳамюртларимиз Абдулхай Маҳсум Қозоқов, Парпибой ота Мусаев, Абдумалик Умрзоқов, Абдурасул Сиддиқовдек устозларимиз санъатини давом эттиришга бел боғлаганмиз.

Гуруҳимизнинг ютуқлари палласини муаммолар палласи босиб тушмоқда.

Энг ачинарлиси шуки, ҳозирга келиб гуруҳ ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Аҳволинг қандай деювчи йўқ. Аввалари пахта тозалаш заводи касаба уюшмаси томонидан рағбатлантириб туриларди. Йил бошидан бозор иқтисодига ўтиш арафасида гуруҳ хўжалик ҳисобига ўтди, озми-кўпми маблағга ҳам эга бўлди. Маблағ кўпга етмади.

Содиқжон аканинг гапларини эшитиб, ранжийсан киши. Чунки жумҳуриятимизда ягона бўлган ушбу театрга эътибор шуми?

Унга ҳам моддий, ҳам маънавий қувват берилмас, керакли раҳбарлардан масъулият талаб этилмас экан, унинг кейинги фаолияти тўғрисида бир нима дейиш қийин.

Ойбек ЮНУСОВ. ТошДД толиби.

Ранг-баранг салом

ИТЛАР ЖЎР БЎЛАДИ

● МАРКАЗИЙ АФРИКА Жумҳуриятининг Банги шаҳрида яшовчи Жозеф Боголо жониворларни жудаям севади. Шунинг учун уйда 3 та ит, 2 та мушук, каптар ва битта жайра боқади. Бу жониворлар орасида итлар алоҳида хусусияти билан ажралиб туради: Боголо гитара чалиши билан учала ит ҳам унга жўр бўлишиб, увиллашади. Итлар триоси қачонки Боголо гитара чертишни тўхтатсагина бас бўлади.

Итлар хори қўшниларининг ҳам жонига теккан. Улар яқинда судга мурожаат этишган. Суд эса «хор»ни тақиқлаб қўйди, деб хабар беради Испаниянинг «Паис» рўзномаси.

МАҚСАД — 170 МАМЛАКАТДА БЎЛИШ

● ГАННОВЕР шаҳри яқинидаги немисларнинг Хофельхоф деган қишлоғида яшовчи Хайнц Штюкке жаҳондаги 170 мамлакатни велосипедда айланиб чиқишни ўзига мақсад қилиб қўйган ва шу мақсад йўлида 1962 йили ўз қишлоғидан чиқиб кетган. Яна 5 та давлатда бўлса, кўзлаган мақсадига эришади.

Сайёҳ яқинда Мўғулистон бўйлаб саёҳатини бошлади. Шуниси диққатга сазоворки, сайёҳ чегарадан-чегарага ўтиб қўя қолмайди, балки ҳар бир мамлакатнинг энг яхши жойларини имкони борича кўришга ҳаракат қилади. Шунинг учун ҳам у Мўғулистоннинг Дарҳон, Сухэ-Батор, Эрдэнэт шаҳарларини кўрмоқчи. Сўнг мамлакат пойтахтига қайтиб келиб, ғарбий йўналишда саёҳатини давом эттиради ва ёзнинг охирида Мўғулистон — Совет чегарасидан ўтиб Ўрта Осиёга йўл олади. У Пекиндан Улан-Баторга келишда Гоби саҳросини босиб ўтди.

Ҳозир Штюкке 28 йилдан бери йўлда. Бу давр мобайнида у велосипедда 335 минг километр йўлни босиб ўтди. Сайёҳ бу йил Москва, Ленинград шаҳарларида бўлиб, Болтиқбўйи орқали ватанига қайтмоқчи ва шу билан ўз саёҳатини якунламоқчи.

КАМАЛАК

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

АЛПОМИШНИ СОҒИНИБ

БУ бир ривоят-да. Рост-ёлғонлиги ёлғиз оллоҳга аён. Ким билади, бу элда Алпомиш ўтганми ё йўқ? Балки ўтгандир. Гап бунда эмас. Лекин доим унинг шавкатли номини айтамиз. «Алпомиш авлодларига не бўлди. Наҳот, энди доврўғи етти иқлимга етувчи полвонлар чиқмаса?» — дея ўкинамиз. Барибир кўнглимизга таскин берамиз. Бундай улуғларни улғайтган халқнинг елкасига офтоб нури тўкилади. Кўпинча полвонлар ҳақида бирор битик қораласак, албатта яна шу Алпомишни йўқлаймиз. Нега?

МИРОҚИ. 10-11 АВГУСТ. Косонлик машҳур Жўрабек полвон айтиб қолди: «Э, болам-а, иликларинг тўқмас-да. Полвоннинг оёғи-ю, қўлида ҳамма гап. Оғирлигидамас. Илми бўлса филни ҳам йиқитади. 45 ёшимгача даврадан тушмадим. Бирам кучли полвонлар ўтди-ей. Энди қўявер. Ҳаммаларининг гўрлари нурларга тўлсин. Бу сайилни эшитиб жуда суюндим. Қани кўрайчи. Тугаса айтаман, бўлар боласиниям, бўлмасиниям...»

Ҳайрият бор экан. Ҳали умидимиз ўлмасин. Элда бу! Чиқаркан зўр-зўрлари. Қизиқ бўлди. Олис Тошкентдан, узоқ-яқиндан келган меҳмонлар ҳайратда қолишди. Ўзимизча мулоҳаза ҳам қилдик. Бу кураш кимники ўзи? Ўзбекникими ё? Йўқ, тожигу туркман, қирғизу қозоқ, бир ёқда қоралпоқ ҳам қўл силкияпти. «Бизникиям!»

Қадим-қадимда полвоннинг миллати ҳисобга олинмаган. Ким шу кураш усулини пухта билса, ўз кучига ишонса, чиқаверган. Ҳозиргидек неча кило экан, оғир тушиб кетмасин, қайси турда олишган деб сўраб ўтишмаган. Кучи етса, ҳалол курашса, бўлди. Ўша куни Мироқида шундай бўлди. Хоразмдан бир полвон чиқди. Даврон Қаландаров деб таништиришди. Келбатли, жуссаси йирик, оғирлигиям юздан ўн-ўн беш ошади-ёв. Важоҳати бирам қўрқинчли. Аввалига томошабинлар унчалик аҳамият беришмади. Ҳеч ким билмаганди унинг фахрли ўринлардан бирини эгаллашини.

Бир замонлар бутун дунёни ҳайратга солган бухоролик машҳур полвон, жаҳон ва Оврупо чемпиони Собир Қурбонов Даврон полвоннинг курашини кўриб, елкасига уриб қўйди. «Балли, бўш, келманг, ука!» Ёшини сўрамадик ҳам. Чунки бухороча усулда ёш кўпам ҳисобга олинмайди. Ҳар ҳолда у 35 га етмайди. Энг қизиғи, кураш тушадиган полвонлар рўйхатида ҳатто 70 ёшдан ошган кексалар ҳам бор эди-да! Биринчи кун тўрт тоифада — 35 ёшгача, 35 дан 45 гача, 45 дан 60 гача ва энг охиргиси 60 дан юқори ёшдагилар куч синашдилар. Бирма-бир қайсиниси ким билан курашди, ким ғолиб чиқди, ким мағлуб бўлди, буларни батафсил ёзишга ҳожат йўқ. Бу катта бир халқ сайли. Албатта, совринлар ҳам чакки эмас эди. Бу ҳақда кейинроқ.

Сулаймон Муродов номидаги ўрта мактаб (директори М. Мирзаев. Шу беллашувни ташкил этишда жонкуярлик қилган киши) спорт зали икки кун давомида томошабинлар билан гавжум бўлди. Куннинг иссиқлиги курашни очиқ стадионда ўтказишга халақит берганини айтишди. Майли, полвон зоти жой танламайди. Фақат бизни ранжитгани, вилоятдаги масъуллар бу ҳақда халқни ўз вақтида ва кенгроқ хабардор этишмагани бўлди. Томошабинлар кам. Аксарияти шу қишлоқ одамлари. Кексалар бежизга нолишмади: «Фалон қишлоқда курашли тўй бор экан, деб эшитса, олис Сурхондан ҳам келишади. Бу ёқда бутун Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Қозоғистон полвонлари ўртасида катта сайил ўтказилаётганини кўпчилик эшитмаптиям». Ҳақиқатан ҳам Мироқига кираверишдаги биргина ёзувни айтмасак, унчалик байрам руҳи сезилмади. Албатта, Шаҳрисабз шаҳар фирқа, комсомол, спорт қўмиталари фаоллари икки кун давомида майдонда бош-қош бўлишди. Совринларни ҳам шаҳар фирқа қўмитасининг биринчи котиби, шаҳар Кенгаши раиси Шуҳрат Аллаэазаров топшириб, полвонлар руҳини кўтарди. Барибир не бўлганда ҳам шунча доврўғли полвонларни етказган Қашқадарёдек азим бир юрт аҳли бундан бехабар қолди, десак ёлғон бўлмас...

Жўрабек бобо қизиқ бир гапни айтди:

— Тожикларнинг келгани яхши бўлди. Уларда зўр полвонлар бор. Туркманларда Тошҳовуз ва Чоржўйдан бошқа вилоятларида бизнинг бухороча усулимиз оммавийлашмаган. Балки бу вилоятларнинг айнан ўз спорт қўмиталарига хатлар юбориш керакмиди. Улар бу ёққа дейишса, жон-жон деб келишарди. Бу гапни бекорга айтмаяпман. Чунки Қашқадарёнинг тўйларига туркман полвонлари кўп келади. Ашхобод томонларда эътибор йўқ. Қирғиз ва қозоқларда эса фарғонача усул кўпроқ машҳур. Шу йил Тошкентда ўтказилган жумҳуриятлараро конференцияда ҳам қирғизлар келишмовди. Қозоқлар келганди. Негалигини билмадик. Бу биринчиси. Балки кейингиларида чақирсак юборишар...

Ҳа, биринчи қадам анча баракали бўлди. Баъзи камчиликлардан қатъи назар жуда кўплаб кучли полвонлар кашф этилди. Ҳар бир курашчининг ҳатти-ҳаракатлари жумҳурият спорт қўмитасининг масъул вакиллари томонидан синчковлик билан кузатиб борилди. Худди шу ерда Ўзбекистон терма командаси сафига умидли ёшлар танлаб олинган бўлсаям ажабмас...

Абдуқодир Пирматов (Қашқадарё), Даврон Қаландаров (Хоразм). Баҳром Авазов (Қашқадарё), Д. Нодиров (Сурхондарё), Раҳим Бўриев (Қашқадарё), Ўткир Аннаев (Бухоро), Тўлқин Хушназаров (Қашқадарё), С. Сайфиддинов (Тожикистон), Акмал Зойиров (Бухоро), Исмат Жўрақулов (Қашқадарё), Алишер Худойназаров (Тожикистон), Рамазон Болмиев (Қашқадарё)... Бу рўйхат жуда узун. Қай бирини санайлик. Ҳаммаси эртанги умидларимиз. Улар орасида спорт мастерларидан тортиб, Ўрта Осиё ва Ўзбекистон чемпионларигача бор.

Олтмиш ёшдан юқори бўлган полвонлар гиламга таклиф этилди. Даврабоши бухоролик машҳур полвон Комил Юсупов таништирди:

— Бу киши косонлик таниқли Жўрабек полвон Нормўминов, иккинчиси эса Хоразмнинг Хонқасидан Эгамберди полвон. Ҳар иккаласининг ҳам ёши етмишдан ошган. Шундай қизиқ ҳаракатлар қилишдики, кулмаган одам қолмади. Бир-бирининг белбоғидан маҳкам тутиб олганда кўрсангиз эди...

Сайил ҳақида полвонларнинг мулоҳазалари ҳам турлича:

Собир ҚУРБОНОВ, самбо кураши бўйича жаҳон ва Оврупо чемпиони:

— Барибир кўнглим тоғдек кўтарилди. Нега дерсиз? Армон қиларди: «Хушвақт Рўзиқулов, Нормамат Йўлдошев, Сайфиддин Ҳодиев, Эркин Ҳолиқовлардан кейин машҳур полвонлар сафи кенгаймаяпти. Яна чиқармикан?» деб. Йўқ, бугунги полвонларни кўриб, бошим осмонга етди. Қашқадарёлик Абдуқодир ё Раҳимни, бухоролик Акмал ёки Ҳасан, хоразмлик Даврон полвонлар эрта-индин бемалол катта davраларга тушиб кетишига имоним комил. Бизнинг қўлимиздан келадиган ёрдам, шуларнинг бошини қовуштириш. Имкон етгунича халқаро мусобақаларга юбориш. Мана энди йўл очилаяпти. Насиб қилса ҳали шундай зўр-зўр полвонлар чиқсинки...

Жўрабек НОРМЎМИНОВ, кекса полвон, косонлик:

— Янги номлар ўйлаб топишибди, азаматлар. Ўзбекча номланганни яхши бўлибди. «Ҳалол» «Ёнбош», «Дакки», «Танбеҳ», «Бекор» — қандай ёқимли эшитилади.

Лекин эътирозим ҳам бор. Ўртада уч-тўртта баковул (ҳакам)лик қилди. Менимча, бир киши етарди. Нега тўйларда шундай катта-катта курашларни бир киши бошқаради. Тўғри, четда бир-иккита ёрдамчиси бўлса етар. Жюри аъзоларининг гапи кейин бир-бирига тўғри келмай қолаяпти. Биттаси «бекор» деса, бошқаси «ёнбош» дейди. Очко ёзиш негадир менга ботмади. Бу усул бизникимас, минути, очкоси... Қўйинглар, ўзимизнинг ҳақиқий, жайдари ўзбекона олишимиздан кечмайлик..

Жўрақул ТУРСУНОВ, жумҳурият Жисмоний тарбия ва спорт давлат қўмитаси миллий курашнинг бухороча усули бўйича федерация раиси, биология фанлари доктори:

— Албатта биринчи қадам қийин бўлди. Баъзи муаммолар туғилди. Булар майли, ўткинчи. Энг асосийси ғишт қолипдан кўчди. Қўмитамиз раҳбарлари, шахсан ўзлари полвон ўтган раисимиз Обид аканинг кўмаклари тенгсиз. Лекин тўғри, тарғибот масаласида қийналдик. «Спорт» ва «Ёш ленинчи» рўзномаларидагина бу ҳақда хабар берилди. Бошқалар жим. Майли, нолимайлик, мана кўрдик, қанча истеъдодли йигитларимиз бор экан. Энди ҳар йили бундай сайилни Мироқида ўтказишни мўлжаллаяпмиз. Бошқа жумҳуриятлар билан қаттиқроқ боғланмасак бўлмайди. Бу бошловчи синов.

Бобожон МАДАМИНОВ, самбо бўйича ССЖИ спорт мастери, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган тренер:

— Биз кўпроқ тўйларда полвонлар излашимиз керак. Чунки, машғулотлар қуруқ. Тўйларда эса давра кўрган, кўзи пишган, чиниққан, чайир йигитлар кураш тушади. Таптайёр полвон-да. Мен расмий, стол-стуллар безатилаётган тўй-ҳашамларга қаршиман. Ичкилик урф бўлган жойдан полвон, чавандозлар чиқмайди...

Абдуқодир ПИРМАТОВ, Баҳром АВАЗОВ. Иккаласи ҳам қашқадарёлик. Бири Мироқидан, иккинчиси Ғузордан. Энг кўп олқиш олганлар ҳам шулар бўлди. «Зот» (соврин) ҳам чаккимас. Ким биринчи ўринни эгаласа МИНГ СЎМ пул. Иккинчи ўринга БИР ҚЎЙ, ЮЗ СЎМ, учинчисига ҳам БИР ҚЎЙ, ЮЗ СЎМ пул тикилди. Рағбатлантирувчи соврин — БИТТА ҚЎЧҚОР!

Айниқса, сўнгги беллашув ҳайратланарли бўлди. Абдуқодир ҳам, Баҳром ҳам тенгдош. Ориққина, қўллари узун-узун, юзларидан полвонлиги сезилиб турувчи бу йигитларни кексаю-ёш олқишлади. Чоллар дуо қилди: «Илоё босган изларинг нур бўлсин!» Бу баҳсда Абдуқодир ғолиб чиқиб, бош соврин ҳамда «Ўрта Осиёнинг мутлақ чемпиони» деган номга сазовор бўлди. Иккинчи ўрин Баҳром Авазовга, учинчи ўрин Ўткир Аннаевга насиб этди. Рағбатлантирувчи мукофот қардош тожикистонликларга берилди...

Даврабоши ҳайқиради: «Ҳалол! Қодир полвонники ҳалол! Зотини беринглар». Зал қарсаклар остида гумбирлаб кетади. Бақириқ-чақириқ янгради. Бир кекса полвон шивирлаб, дуога қўл очди: «Алпомиш ўтган элнинг полвонлари кўп бўлади...»

Норқобил ЖАЛИЛ, «Ёш ленинчи» махсус мухбири.

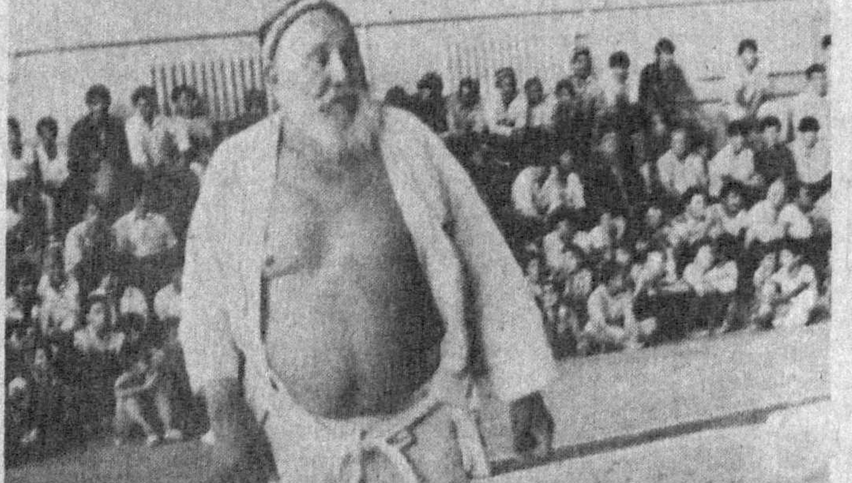

СУРАТЛАРДА: Косонлик полвон Жўрабек бобо ҳамда мутлақ чемпион мироқилик Абдуқодир Пирматов.

Эргаш ЙЎЛДОШЕВ суратлари.

ИККИ ЎЙИН — ИККИ МАҒЛУБИЯТ

Ўзбекистоннинг икки командаси Фарғонада ўзаро учрашганларидан кейин узоқ сафарга — Нижний Новгород ва Ярославль шаҳарларига отланишганди.

Дастлабки ўйинда фарғоналиклар нақд ғалабани қўлдан бой беришди. Улар «Локомотив»ни 2:1 ҳисобида ютиб тургандилар. Лекин иккинчи бўлимда мезбонлар кетма-кет икки тўп киритиб, олдинга чиқиб олишади. Аксига шу куни «Навбаҳор»нинг ҳам омади чопмади. Ярославлдаги ўйин 3:1 ҳисобида мезбонлар фойдасига ҳал бўлди.

Йигирма олтинчи тур учрашувлари натижалари билан танишинг: «Шинник» — «Нефтяник» — 2:0, «Локомотив» — «Навбаҳор» — 4:1, «Нефтчи» — «Факел» — 2:3, «Динамо» Сх. — «Текстильщик» — 1:1, «Уралмаш» — «Зимбрул» 0:0, «Геолог» — «Буковина» — 2:1, «Пардаугава» — «Динамо» Ст. — 1:2, «Ротор» — «Таврия» — 2:0, «Қайрат» — «Тилигул» — 0:2.

ДИЛДАН СУҲБАТ

МУШТАРИЙЛАР ДИҚҚАТИГА!

Муҳтарам ва муҳтарама ота-оналар!

Ҳурматли ўқитувчилар!

Азиз ўқувчилар, талабалар!

Янги ўқув йили бошланишига ҳам озгина фурсат қолди. Яна бир неча кундан сўнг қандай шароитда ва қай аҳволда яшаётганимиздан қатъи назар, кўнглига олам-олам орзу-умидларни туккан кўйи мактаб сари, олий ўқув юртлари сари бораётган кичкинтойлар, балоғат ёшини чамалаб қолган ўғил-қизларга қараб, беихтиёр шукроналар айтамиз: «Ўлмаган қул, янги ўқув йилига ҳам етиб келдик» деб.

Чунки, биламизки, илм, бу — ёруғлик, зиё, яхши кунлар даракчиси. Фарзандлари билимли бўлган жамиятнинг нони бутун бўлади, одамлари бахтиёр яшайди. Зеро, умид қилиб яшаётганимиз боиси ҳам шундан.

Аммо маорифимиз олдида катта муаммолар турибди. Улар турли-туман. Болалар боғчасида муаммо йўқ дейсизми? Мактабларда-чи? Олий ўқув юртларига қабул қилиш қоидаларига ҳар йили ўзгартишлар киритилса-да, барибир норозиликлар камаймаётир. Ўқитувчилар ва тарбиячиларнинг ижтимоий аҳволи ҳануз қониқарли эмас. Муаммоларни санаб, адоғига етиш қийин.

Хўш, бу муаммолар устида бош қотирилаётирми, йўқми? Хусусан қаерда ва кимлар?

Ҳурматли муштарийлар!

Биз сизлардан келаётган ушбу саволларга муфассал жавоб олиш мақсадида жумҳуриятимиз маорифи жонкуярларидан бири, яқинда Ўзбекистон ССЖ халқ таълими вазири лавозимига тайинланган Ж. Ғ. Йўлдошевга мурожаат қилдик. Жўра Ғаниевич муштарийлар билан бевосита мулоқотга розилик билдирдилар. Агар саволлар бўлса, марҳамат, шу йил 20 август, сешанба, соат 15.00 дан 17.00 гача «Ёш ленинчи» рўзномасига, 33-95-97 ва 32-55-84 номерли телефонлар орқали қўнғироқ қилинг. Ўзбекистон ССЖ халқ таълими вазири Жўра Ғаниевич ЙЎЛДОШЕВ саволларингизга жавоб берадилар.

Саволларингизни кутамиз.

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

Таҳрир ҳайъати: М. АБДУСАМАТОВА, А. АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), К. ЖУМАНИЕЗОВ, А. ОРЗИМАТОВ, З. ОРТИҚХЎЖАЕВ, К. РАҲИМОВ, З. РИХСИЕВ (масъул котиб), С. РУСТАМОВ, К. ЭШМАТОВ, Т. ҲАНИТОВ.

Таъсис этувчи: Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси
(УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК ЛКСМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; иқтисодиёт ва экология — 32-58-47; фан ва халқ таълими — 32-58-48; тарих ва маданий мерос — 32-58-47; спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ахлоқ ва ахборот — 32-57-52; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй. Индекс: 64607. 380.000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва тақриз этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон КП МҚ нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси

Чоп этиш вақти соат 20.00 га белгиланган. Чоп этиш учун соат 22.00 да имзо чекилди. Буюртма № 5818

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12